

Štev. 13.

V Trstu, 10. julija 1893.

Letnik VI.

V praznik sv. Cirila in Metodija.

Praznik svetih slovanskih blagovestnikov, v 5. dan julija, spominja Slované tisočletne zgodovine cirilometodijske cerkve, s tem pa zajedno zgodovine slovanskih narodov samih. Naj se ti dve vrsti zgodovin spravljati v zvezo ali ne, nekaj dejstev ostane vsekakor pomenljivih in premišljevanja dostojnih.

Zgodovina ruska kaže tužne dobe; narodu so grozile opasnosti od zapada, kakor od vstoka, no ohranil je sam sebe in cirilometodijsko cerkev. Pri vseh različjih razvoja ostala je ista cerkev vez skupnosti, vez naroda. Kdo je ščtil: cerkev ali narod? Kaka da je tu zveza med vzrokom in posledico, brez drugih primerov ni z lehka določiti.

Jasneje govori zgodovina Bolgarov in Srbov. Oni so ohranili cirilometodijsko cerkev in so ohranili narodnost in jezik, dà, narodnost v toliki meri, kakor jezik. Poltisočletja so bili tlačani turškega jarma, a rešili so cirilometodijsko cerkev in narodnost z jezikom vred. Kje je bila tu tista moč, ki je vezala narodno jednoto in pristnost narodnega duha, narodnih pojavljanj?

Kaj pa je z usodo Poljakov, za ruskim največega naroda slovanskega? Izgubili so cirilometodijsko cerkev, zapadli so krogu ali takó zvaní sfëri zapadne kulture, in s pomočjo te kulture pobijajo ali slabé sedaj cirilometodijsko cerkev in vse kulturne sile, katere imajo moč v sebi, krepiti slovanske narode. In kaj je ostalo od nekđaj razprostranjenega ozemlja Slovincem, katerih pradedje so podali sv. Cirilu in Metodiju svoj jezik k posebnemu obredu? Ali bi bila usoda slovenskega naroda ista, ko bi jim ne bili odvzeli cirilometodijske cerkve?

Globoki mislilci slovanski trdijo, da usôda slovanskih narodov je tesno združena z usodo cirilometodijske cerkve med njimi; kakor se je ta ohranila ali rušila med njimi, tako so se vzdrževali ali pa krčili in slabili sami. Po takem bi bila v cirilometodijski cerkvi ohranjevalna moč gledé na slovanske narode. V resnici ima ta cerkev posebne lastnosti za slovanske narode.

Dala je slovanskim narodom tak obred, kakoršen ugaja njih naravi in njih estetičnim sposobnostim. Dala je s tem obredom razviti take zunanosti na obrednih pomočkih, t. j. hramih, okrasbah teh hramov in obrednih oblek, kakor ugaja vkusu slovanskih narodov. Razvila se je taka umetnost v tem obredu, kakor jo vstvarja pristni slovanski duh. To pa najlaže in najbolje vpliva na slovansko pleme v skupnosti in oddelkih.

Našim čitateljem je znano, kakó so se meščani Rimskega mesta potegovali za svoja svojstva v cerkvenem obredu; s tem so dokazovali, da le svojstva vplivajo zopet najprimerníše na svojstveno naravo. Iz istega vzroka so Rimljani uže zgodaj skušali otresti se grškega jezika v svojej cerkvi, in papeži so jim latinščino privolili, kakor kakih 500 let pozneje staroslovenščino sv. Cirilu in Metodiju za Slované.

Takó se je pri Rimljanih razvila latinska cerkev popolnoma analogno, iz istih potreb in istih plemenskih in nacijskih sposobnostij, kakor sta jo zasnovala sv. Ciril in Metodij med Slovani. A analogija zgodovinskega razvoja in vpliva latinske in cirilometodijske cerkve gre še dalje. Latinščina je vplivala na razvoj modernih romanskih jezikov in jim je podelila v porabo svoje črke; takisto je vplivala cirilometodijska cerkev, kjer se je ohranila, na razvoj raznih slovanskih jezikov in jim je zajedno iz obrednega staroslovenskega jezika podarila za te jezike najprimerníše pismenke ali azbuke. Cirilometodijska cerkev, kjer je ostala, je v tesni zvezi z vso narodno kulturo, z umetnostjo in književnostjo slovanskih narodov, in je tudi vzrok, da med Slované s cirilometodijsko cerkvijo ni prodri verski indiferentizem, kakor med zapadne Slované, katerim so odtegnili grško-slovanski obred s staroslovenskim cerkvenim jezikom. Vrhu tega so ti Slovani ves pristni vkus oslabili si vsled vpliva zapadne kulture, in se začenjajo še le sedaj truditi, da bi svojstveni vkus zopet okrepili nekoliko vsaj z nabiranjem mrtvih in živih starin svoje kulture.

V posebnih svojstvih razkriva cirilometodijska cerkev svoje moči, s katerimi je ohranila in štiti še do današnjega dne pri vstočnih Slovanih njih duševna svojstva in proizvodstva teh svojstev. V tej moči je pomen cirilometodijske cerkve za slovanske narode, v tem pa tudi glavna zasluga sv. Cirila in Metodija za vero in cerkev in za ohranjenje, oziroma razvijanje posebne kulture človeštva, katera se zove slovanska.

Ne v tem, da sta sv. Ciril in Metodij prinesla Slovanom krščanstvo, tudi ne v tem, da sta jo prinesla prva, je njuna glavna zasluga, ampak v tem, da sta to krščanstvo zasnovala v *posebni*, za Slovane primerni obliki, je odločilna lastnost ostala za njuno dobo in poznejše veke slovanske zgodovine ali, žalibog pravilniše, slovanskih različnih historij. Brez te posebne oblike v obredu in obrednem jeziku mogli bi bili Slovani sprejeti krščanstvo tudi od kakega nemškega ali drugorodnega apostola, in sicer v obliki ali uže utrjenega rimskega obreda ali pa v kaki ne bistveni razliki od njega.

Da so bili razni nemški nasledniki neposrednih Kristovih apostolov v resnici te misli, razvidno je iz njih takoj razodete nevolje nasproti Cirilu in Metodiju, katerima bi gotovo ne bili storili prav čisto nič žalega, ko bi ne bila širila krščanstva med Slovani v njim ugodni in najugodniši obliki. Nemški tedanji apostolski nasledniki so zajedno istodobno spoznali, da v cirilometodijski cerkvi je v pogledu na narodnost kaj več nego indiferentnost; videli so, da Slovanom bi utegnili ta cerkev ščititi ne samo vero, ampak tudi narodnost in jezik. Isto spoznanje je prodrlo tudi med tedanje nemške kormilnike zapadne politike, in posledica je bila, da Zapad je začel cirilometodijsko cerkev prosledovati do tje, kamor je sezala njegova moč z vplivom vred, in to prosledovanje se ni pretrgalo do današnjega dne.

Specijalne zgodovine slovanskih narodov so spravile nekatere teh narodov pod sfero zapadne kulture; vsled tega so dozoreli ti narodi uže toliko za isto zapadno kulturo, da jih Zapad prišteva k poslednji in čaka le na ugodno dobo, ko mu jih bode možno tudi politički spraviti v konečni raj te kulture. Da ti narodi niso daleč od tega raja, razvidno je iz njih počenjanja in vedenja, kaj sami delujejo za zapadno kulturo in proti cirilometodijski cerkvi. Kakor v vsem drugem, odlikujejo se na to stran na prvem mestu se ve da Poljaki. Ti poslednji izpodkopujejo cirilometodijsko cerkev med gališkimi Rusi, dasi so ti v isti zvezi z Rimom kakor Poljaki sami.

Britka ironija zgodovine je nanesele ravno v sedanjosti dobi, da sta hrvatski in srbski narod v našem cesarstvu v političkem in verskem navskrižju, in je morda nespornost, da cerkev krivo tudi političkega nasprotja. Tu je na mestu stavek „Velehrada“^{*)}, ki pravi:

„Križ cirilometodijski, kateri je pred več nego tisoč leti postal *pas* ali vez *dahovne jednote Slovanstva*, je postal tekom časa *klin*, razkosujoč Slovanstvo na dve stranki (zapadno in vstočno).“

Ali tudi med Čehi in Slovenci so prvič popolni indiferentisti nasproti cirilometodijski cerkvi, dasi drugače vzdigujejo visoko prapor slovanstva. Indiferentizem pa je le specijalna posledica vpliva obče verske mlačnosti toliko blagoslovljenega Zapada; ta verski indiferentizem ne ume več specifičnih lastnostij cirilometodijske cerkve, katere, kakor smo označili, kaže ona v največji meri tudi v pogledu na zaščito narodnosti in jezika. Ti indiferentisti gledé na cirilometodijsko cerkev, ki utegnejo biti drugače veliki rodoljubi slovanski, se niti ne zavedajo, da opuščajo jedno največjih, dà, največje orožje in trdnjavo v brambo proti podrejenju slovanskih narodov pod sfero zapadne kulture in politike.

Med Čehi in Slovenci so pa še posebne vrste ljudje, katere zovemo latinizatorje; ti so padli najgloblje pod vpliv zapadne politike, ko pobijajo stremitelje za povratom cirilometodijske cerkve s sumničenjem, kakor da bi bili propagandisti pravoslavja in panslavizma, in ko mislijo s tem najbolje služiti katoliški cerkvi. Ti revčeki, kolikor niso zlobni ali zavestni rabotniki za zapadno politiko, ne pomislijo, da neoprovržno škodujejo s svojim obrekovanjem ali, recimo še nedolžniše, s svojim vedenjem, ravno katoliški cerkvi v največji meri. Kajti oni bi se morali vendar spominjati, da živi v Avstro-Ogerski na milijone z Rimom zvezanih slovanskih unijatov, in da katoliška cerkev stremi za tem, da bi pravoslavne Slovane pridobila zopet v svoje naročje; kaj si morejo misliti prvi in drugi? Ali se takó pripravljajo pot za nove pridobitve, oziroma povračanje v katoliško cerkev? In če se Poljaki veselje vsake namere, vsled katere naj bi se slabil cirilometodijski obred in jezik pri ruskih unijatih, ali more to v pravoslavni vzbuditi količkaj volje, da bi se združili z Rimom?

Iz tega se vidi, da najgorečnejši privilegovani katoliki, poljski, češki in slovenski latinizatorji nasprotujejo neposredno nameram katoliške cerkve, tudi če ne gledamo na dejstvo, da kopljejo še nadaljnje grobove slovanskemu plemenu.

In pri tem se vedejo ravno latinizatorski listi, zagovorniki privilegovanega katolicizma, prav farizejski. Pišejo v dan praznika sv. Cirila in Metoda o teh dveh blagovestnikih, češ, kakó navdušeni so pri spominu na zasluge teh dveh slovanskih prvoučiteljev. „Slovėnec“, ki na Slovenskem spada h takim listom, je priobčil letos članek, a pokazal je svoj značaj s tem, da niti z besedico ni omenil cirilometodijskega cerkvenega obreda in staroslovenskega obrednega jezika, v katarjih je vendar specifična in glavna zasluga svetih blagovestnikov za cerkev in za slovansko pleme. Ovađuške in perfidne članke pa znajo kovati, da se potem trosijo po židov-

^{*)} „Velehrad“ od 5. julija t. l.

skih glasilih o teh, ki razkrivajo pomen cirilometodijske cerkve v tu označenem smislu.

No tu nam je bilo poseči uže na dno slovanskega zla, potem ko smo bili pričeli pri bistvu in biserjih cerkvene organizacije, katero sta specijalno za slovansko pleme, in le za to pleme osnovala in zapustila sv. Ciril in Metodij. Na srečo se je ohranila ta organizacija pri veliki večini slovanskega plemena, in ni zavisno jedino od tega plemena, kedaj bode jedno stado in jeden pastir pod okriljem katoliške cerkve. Pri ostalih Slovanih pa se vzbuja zavest o zgodovinskem pomenu cirilometodijske cerkve le polagoma, mnogo prepočasno v primeri s stremljenji, katera se raztezajo od zapadne politike nad te slovanske odlomke; a, kakor je umevno samo po sebi, še počasniše se razvija stremljenje za povratom cirilometodijske cerkve.

Slovanom vsaj zaresni inorodni mislitelji prištevajo premalo zaresnosti in mnogo površnosti; taka je tudi pri zapadnih Slovanih gledé na cirilometodijsko cerkev. Niti tega ne storé, kar jim je pri omejeni svobodi dovoljeno; niti proučavajo ne zgodovine cirilometodijske

cerkve, njenega značaja in pomena za slovansko pleme v obče in v pogledu na bodočnost posebe. Poleg tega jih je zapadna kultura spravila v svoje omrežje, da se bavijo rajši z vsem drugim, nego s tem, kar je vitalnega pomena ravno za slovansko pleme in še posebe za zapadno skupino tega plemena. Če ne bode mlajši zarod bolji od sedanjega, pogoltne Zasad vse zapadno Slovanstvo prej, nego se zavé poslednje, kaj pomenja cirilometodijska cerkev s specifično organizacijo za slovanske narode in njih skupno pleme.

Praznik sv. Cirila in Metodija vzbuja vesele, a tudi tužne spomine; njuna zasluga ostane stalna, tudi ko bi se noben Slovan ne rešil s pomočjo njune cerkvene organizacije. Tužni spomini pa tudi ostanejo, ker so zgodovinski, ker kažejo, da je cirilometodijska cerkev postala klin med zapadnimi in vstočnimi Slovani, namesto da bi bila ostala neporušna vez, jeklen pas. Tuji narodi in domači slovanski sinovi delujejo na to, da bi bil poleg drugih klinov tudi cirilometodijski obred s svojim jezikom stalni klin med slovanskimi narodi; od poslednjih, od njih zaresnosti in energije je zavisno, da ne ostane vedno takó!

J a n k o D r a š k o v i ć.

Kakor znano, so prenesli ostanke grofa Jankota Draškovića Trakoščanskega 15. junija t. l. iz Radgone v Zagreb, kjer so jih položili z neobičajno soudeležbo vsega hrvatskega naroda v „arkadu ilirsku“ na Mirogoju. Učeni vseučilišni profesor Smičiklas je priobčil životopis tega velikega „Ilirca“ ali Hrvata, in ob priiliki prenosa njegovih kostij je hrvatska mladina obelodanila vroče pisan posnetek Smičiklasovega dela. Umestno je, da tudi naš list poda nekoliko črtic o odličnem Hrvatu, ki je pošteval hrvatske zemlje z Bosno vred in slovenske dežele kot skupnost.

Grof Janko Drašković se je rodil 20. oktobra 1770 v Zagrebu. Učivši se najprej v Zagrebu, potem filozofijo in pravo na Dunaju, šel je po dovršenih šolah v vojake, kjer je ostal 18 let in se je vojskoval l. 1789 pod Lavdanom, je bil v raznih deželah cesarstva, kjer se je priučil raznim jezikom, med slovanskimi tudi poljskemu. Poslednjič je bil kot polkovnik v vojni ob hrvatskem vstanku l. 1809. Potem je šel v Pariz, kjer pa se ni zabavljaj, kakor drugi, ampak je gojil znanstvo in umetnost. Seznanivši se tu s knezom Sorkovićem, Hrvatom iz Dubrovnika, zvedel je za stare pesnike dubrovaške. Sava Tekelij, srbski rodoljub, pa ga je seznanil s knjigami na jeziku, zvanem „slavenosrbskem“. Odtod je imenoval svoj jezik „slavohrvatski“.

Opazujoč druge narode vnel se je v ljubezni do svojega naroda. Gojil je pesmi in petje svojega naroda.

L. 1818 je zložil pesem za hrvatsko gospodo, katera je došedšemu cesarju Francu zapela: „Zaspal Janko pod Jablankom“.

Leta 1790. so se Hrvatje na skupnem zboru odrekli svoje samostalnosti, Madjarom na korist, Hrvatom pa na neizmerno škodo; odtlej so postajali Madjari vedno drzovitiši, hoteli so uvesti madjarščino tudi na Hrvatskem. L. 1832 pride Drašković narodu na pomoč s hrvatski pisano knjižico: „Disertatia iliti razgovor, darovan poklisarom kraljevina naših za buduću dietu ugarsku odaslanem“. Povdarjal je, da je treba rabiti materni jezik, ker s tem se tudi najboljšo uprejo madjarščini. O celokupnosti hrvatskega naroda pa piše: „Ufajte se, da Dalmacija jedanput, kako je prije bila, bude s nami sklopljena, i mi onda jedan dva miliona čineći jednorodni puk budemo. Moguće jest i opet i još više, ako s vremenom Bosna, gdje tolika roznge naše živije, s pomoćjum našum u njedre naše se povrati; kakvo li to ufanje za naš narod! I baš kako svakomu srcu ufanje i jeziku molba dopuštena jest, još i to ufati se i od Boga moliti voljno bude, da nam se s milošćum višnjum i kraljev naših onaj kraj, koji se sada imenom Ilirije (Kranjska, Štajerska i Koruška) ozivlja i koji jezika našem spodobnoga govori s nama združi. Nedvojno jest, da onda takovo kraljestvo Iliričko, pol četiri milion duša brojeće imenu diku i sastojanju snagu, kruni pako korist vječno sahraniti i mjerilu prignuti moglo bi“. On teži za tem,

da ima kraljestvo samostalno, samo od kralja zavisno vlado, da se banski časti hrvatski „stari običaj i sjanje starinsko pričuva“.

Knjižica je močno vplivala na poslance, med katerimi se pojavlja želja, da se Hrvatska postavi nasproti Ogerski zopet v razmere pred l. 1790. Drašković je vodja, on pride tudi v skupni zbor (1833-1836). Takó krepko so branili narodova prava nasproti Madjarom, da jih je pohvalil ban, in kralj je odlikoval Draškovića z redom sv. Štefana. L. 1834 je izdal omenjeno knjižico tudi na nemškem jeziku, in to je vplivalo še bolj tudi na kroge zunaj domovine.

Leta 1835 so pod načelnštvom Ljudevita Gaja začeli izdavat v Zagrebu „Novine Hrvatske“ s tedensko prilogo „Danica“. Začela je „ilirski doba“, doba „Ilircev“, in Drašković je bil med prvimi, dasi uže prileten, med „ilirsko“ mladino. L. 1835 je priobčil v Danici „poskočnico“, v kojoj poje slogó ilirskega kola. Priobčil je več pesmij, s katerimi je navduševal kot pravi otec mladino.

Ker so dotlej zanemarjali narodni jezik in narodno književnost, so bile Hrvatice ponemčene, brez znanja o domovini, brez čustvovanja za njo. Drašković, spoznavši to zlo, napiše nemško knjigo „Ein Wort an Iliriens hochherzige Töchter“. V Zagrebu 1838. Dokaže, kako se je obrnilo na bolje gledé na razvijanje jednotnega književnega jezika na podstavi dubrovaškega, najlepšega narečja, in se nadeja, da Hrvatice uverijo svet, da so vredne hčere „najstarijega plemena onoga naroda, koji svoje ime izvodi od slave“. Razlaga jim zgodovino in književnost hrvatsko, in ta spis je kar preporočil Hrvatice; za Draškovića so bile takó navdušene, da so mu v zahvalnost uže l. 1842. vročile njegovo sliko, katera je sedaj svojina „Matice Hrvatske“.

Leta 1838 je Drašković dosegel, da se je zasnova „Čitaonica ilirska u Zagrebu“. V njej so se zbirali mladi Iliri ter razpravljali in odločevali. Tu so l. 1840 osnovali „narodno kazališče“, l. 1841 pa „Gospodarsko društvo in narodni muzej“. Drašković podari nad 1000 knjig in postavi temelj „narodni knjižnici“, in l. 1842

osnuje „Matico Ilirsko“, kojoj je bil prvi predsednik. Samo s tem si je pridobil neizmernih zaslug. On je tudi napotil svojega nečaka, da je prepustil svojo novo hišo, iz katere je postal za razna, dotlej osnovana društva „Narodni dom“.

Madjari so l. 1843 v skupnem zboru grozili hrv. poslancem, da jih vržejo iz zbora, če bodo govorili latinski, kakor je bilo dotlej običajno, a ne madjarski. Drašković pa je učil zastopnike, kakó se jim je vesti; a boriti se je bilo tudi proti domačim odpadnikom. Ime „ilirsko“ je bilo l. 1843 zabranjeno, in s tem je grozil propad „Ilirskoj Čitaonici“ in „Matici“. No Drašković odide z deputacijo k cesarju na Dunaj, in vrnivši se, tolaži narod, „da je kralj svim svojim narodom pravedan otac i da ne da jednoga po drugom potlačiti“. Takó ste bili rešeni „Čitaonica“ in „Matica“.

Ostal pa je Drašković na čelu ilirski stranki do l. 1848, dokler mu ni začelo pešati telo vsled visoke starosti. Absolutizem mu je zagrenil poslednja leta, in niti to ga ni tolažilo, da mu je l. 1853 na njegov rojstni dan priobčil ban Jelačić, da je imenovan pravim tajnim svetnikom. L. 1854 je napisal hrvatski obširno oporoko, v kateri je določil naslednikom sinovca, Dragotina grofa Draškovića. Na potu v Gleichenberg oboli v Radgoni, kjer je umrl 14. januarja 1856, in kjer so ga tudi pokopali. Še le čez 37 let, še le letos, je narod izpolnil svojo dolžnost, ko so prenesli njegove kosti v glavno in njegovo rojstno mesto.

Dnevnik si je bil napisal v cirilici, kakor da bi hotel tudi s tem opominjati svoje rojake, da ni dovolj le znati cirilico, ampak da jo je treba tudi rabiti. Žal, da ta dnevnik z obsežno korespondencijo vred se je izgubil v Radgoni.

Mažuranić poje v pesmi od l. 1842 Draškoviću:

„Zamiću u tmine — i sam još jedan viri
Kao luč iz tmina, koj' nam otce kaže,
A taj je Janko, o poštuje ga Iliri!“.

Peter Preradović pa:

„I za tvoje zadužbine mnoge
Duh naroda na grob svako ljetu
Svome kumu zelen vienac stavlja“.

25letje Spb. Slavjanskoga blagotvoriteljnega Obščestva.

(Konec).

Za društvenim predsednikom je spregovoril srbski poslanik v Petrogradu g. Alimpij Vasiljević, ki je rekel med drugim: Kakor je znano, začetni in najtrudnejši del delovanja Slavj. blagotvoriteljnega občestva je tesno zvezan z usodo srbskega naroda in z njegovo borbo za osvobodjenje in nezavisnost. Zato bi bilo jako čudno, ko bi se ne slišal ob tej svečanosti glas katerega si bodi tukaj prisotnih Srbov.

Pred 16 leti je mala srbska kneževina s še manjšo kneževino črnogorsko objavila vojno jedni iz velikih evropskih držav, Turčiji, stegajoči svoje bojne sile iz treh delov sveta. Borba je bila nejeđnaka, poleg tega Srbija ni bila v ta čas še pripravljena. Narodna milicija je bila še le uvedena, orožje je bilo slabo in ni bilo denarja. Vojna je prišla nepričakovano, ko je je bilo najmanj želeti. Mi nismo mogli ravnodušno gledati

na skupno borbo hrabrih Hercegovincev in Bošnjakov, prolivavših kri za vero in narodnost, in v isti čas mi nismo mogli ravnodušno slišati o tem brezčloveškem klanju, katero so Turki vršili v sorodni nam zemlji bolgarski. In takó smo objavili vojno. Ako je bilo to napaka, bila je v vsakem slučaju patrijotiška. Od treh stranij so nas napadli Turki, in kazalo se je, kakor da bode Srbija skoro potlačena. No, na našo srečo, to se ni zgodilo. V te težke dni izkušenj javila se je roka bratske pomoči, roka silna in radodarna, javilo se je Slavjansko blagotvornično občestvo, katero je neprestano pošiljalo k nam ljudij, izkušenih v vojnah, v lastnosti prostovoljcev, pošiljalo je naobraženih častnikov, med katerimi so mnogi spadali k najboljšim rodbinam, kakor n. pr. znana junaka Kirejev in Rajevskij; pošiljalo je najboljše zdravnike in vsmiljene sestre in nejednokratno pošiljalo je znatne denarne vsote. In glej, vsled te radodarne bratske pomoči, smo mi celo leto zadržali na meji vso turško silo, ne puščajoč je niti za korak znotraj Srbije. Srbsko vojsko je vodil tedaj znani Taškentski heroj Mihajil Grigorjevič Černjajev z načelnikom štaba, generalom Komarovim. Še le pod jesen so prodrli Turki v Srbijo, in tedaj bi jih ne bilo zadržalo nič več, dreti dalje v sredino Srbije, ko bi jih ne bila ustavila močna beseda ruskega vladarja, carja-osvoboditelja.

Da, v dobo te svečane borbe, v epoho ruskih „dobrovoljcev“, pokazalo se je Slavj. blagot. občestvo velikoj npravnstvenoj siloj, probudivšoj zavest slavjanskih plemen in občnosti njih kulturnih interesov. In v to svečano minuto prinašam v imenu srbskega naroda globoko zahvalo temu občestvu za njegove bratske usluge in željo, da bi procvetalo in razvijalo se, ker take sile so potrebne slovanskemu svetu za vspešno rešenje raznih zadač. Bodi pozdravljeno Slavj. blagot. občestvo! Naj bodo pozdravljeni njegovi slavni predstavitelji!

Na to je govoril g. Anton Jakić, urednik Puljskega „Il Diritto Croato“. Rekel je med drugim: Na me je prišla vrsta, da izrazim srčno pozdravljenje v imenu dalekega naseljenja primorskih Hrvatov in Slovencev. S posebnim zadovoljstvom primem za besedo za prekrasnim govorom poslanika bratskega srbskega naroda. Tem bolj je meni to prijetno, ker srbski in hrvatski narod, pri vseh med njima nesporazumljenih, v ostalem z lehka odstranljivih pri bratskem jednodušju in ljubezni, sta vendar ta dva naroda razdeljena začasno po veroizpovedanju, govorita pa na jednom in istem jeziku in dihata z jednim in istim toplim čustvom k staršemu bratu — ruskemu narodu.

In tako, bratje, z bregov Adrije, kjer uže stoletja kipi najhujša borba za ohranjenje narodnosti proti italijanizmu in germanizmu, pozdrav Vam od mnogoštevilnih mojih sorojakov, Hrvatov in Slovencev Istre, Trsta in Gorice, naročivših meni biti izrazitelju njih ne-

izmenljivih bratskih čuvstev k veleštovanemu Slavjanskemu občestvu, katero poševa kulturne in verske interese slovanske. Zagotavljam Vam, da moje besede prihajajo iz globine naših src. Moji rojaki so preverjeni, da Vaše občestvo gleda na skupne kulturne interese slovanskih narodov. Oni so uverjeni, da se Vaše društvo zanima tudi za kulturne interese slovenskega in hrvatskega naroda, in iz tega zajemljemo svežo silo in spodbujajo za nadaljevanje hude borbe z nacijskimi nasprotniki.

Žal, da nas razdeljuje dan danes verska razlika: Hrvati in Slovenci, ki so imeli cirilometodijsko cerkev, so, v tečenju vekov pod pritiskom latinistov bolj in bolj izgubljali narodno vero, naposled so podlegli vplivu in gospodstvu zapadne cerkve. No zopet se kaže privezanost k staroslovenskim tradicijam. Teh tradicij niso mogli odstraniti ne tuji vplivi, ne pritisk sočasnih latinizatorjev. Pritisk pa rodi odtisk, in takó se krepi stremljenje za povratom cirilometodijske cerkve. Poleg tega je izbrati južnim in zapadnim Slovanom jeden skupen literaturni jezik. To je naš program; to je naša verska in kulturna zadača. Zaradi tega kulturnega programa nas tudi ne more nihče sumničiti. V našem stremljenju ni nikake politiške zarote, ni opasnosti za mir in politiško ravnotežje v Evropi. Najviši pa nam pomagaj pri tem stremljenju, Vaše občestvo pa naj deluje vspešno na istem tiru, kakor doslej. Slava dostojnemu občestvu, slava dostojnim njegovim dejateljem, živio bratski ruski narod!

Tudi ta govor, iz katerega smo posneli samo nekoliko stavkov, je bil navdušeno sprejet.

Prečitale so se potem nekatere adrese; brzozavnih in pismenih pozdravov je došlo toliko, da jih ni bilo možno prečitati. Poslali so brzozavke knez Nikola črnogorski, srbski mitropolit Mihajil, naslednji knez črnogorski Danijil, vladika Strossmayr, črnogorski mitropolit Mitrofan, dr. Vašaty iz Prage itd. itd.

Svečanost se je zvršila o polnoči.

O tej 25letnici so poročali po vsej Evropi, prijatelji in neprijatelji. Glavni židovski listi, ki so v službah protislovanske politike, niso to pot ščuvali proti Slavj. blagotvor. občestvu; v posebnih člankih so dokazali, da društvo ni več opasno, kakor je bilo poprej. Ruska politika da hodi sedaj druga pota ter prezira napravljenje Petrograjskega društva. Sosebno so se tolažili tudi s tem, da društvo ne razpolaga z mnogimi sredstvi. To je tudi resnica, in če pomislimo, da je društvo obvezano največ svojih dohodkov oddajati bivšim „prostovoljcem“ ali njih zapuščenim rodbinam, je jasno, da društvo ne more izpolnjevati svojih kulturnih zadač v toliki meri, kakor bi želelo samo. No, moralna sila ostaje vendar v tem društvu; ono stremi, da bi se slovanski narodi seznanjali z Rusijo, in Rusija ž njimi. V ta namen je izdalo ravno to društvo mnogo poučnih knjig o Slo-

vanstvu, katere bi bile jedva drugače zagledale svet. — Da ima društvo blage, plemenite kulturne zadače, to je razvidno iz tega, da vladika Strossmayr, ki je častni član društva, tudi sedaj ni zamudil sočustveno pozdraviti društvo, in Strossmayr se pridruži le tam, kjer gre za plemenite kulturne interese bodisi društev ali večih skupin. Tužno pa je, da se je našel Hrvat, madjaron, ki se ni sramoval sumničiti Strossmayrja ravno zaradi sedanje njegove brzajavke. Tužno je pa tudi to, da slovanske narode in njih veljake sumničijo tujci,

kekar delujejo za same kulturne interese. Nemci imajo Gustav Adolf Vereine, društva za interese Nemcev v zunanjih deželah, itd. itd., in ne oni, ne drugi se ne spodtikajo nad tem; le Slovan naj bi se ne ganil v probujenje in kulturno okrepljenje. Sicer si pa Slovani zapomnijo dobro, kekar se jim bode slikalo Petrograjsko Slavj. blagotvorniteljno društvo kot opasno drugim narodom ali državam, da so tujci sami pripoznali sedaj, da to društvo ni opasno — tujim spletkam.

K odkritju spomenika Ivanu Gunduliću.

Ivan Gundulić se je rodil 8. januarja leta 1588. v slobodnem Dubrovniku na čarobnem žalu jadranskega morja od očeta Franja, odličnega plemiča republike dubrovačke. V školo je hodil k jezuitom, ki so takrat poučevali v hrvatski republiki „studia humaniora“. V 20. letu dal se je na državne i pravne nauke, koje je proučil temeljito; odlikoval se je toliko, da ga je vlastala dubrovačka pozneje izbrala knezom i tako vzdignila do prve državne časti. V 30. letu se je oženil z Nikolico Sorkočevićo, hčerjo vplivnega plemiča dubrovačkega Sigismunda Sorkočevića, s koho je živel v zadovoljstvu i sreči. Rodila mu je tri sine: najstarejši, Franjo, postal je podmaršalom v avstrijski vojski, drugi, Jerolim, polkovnikom, a najmlajši, Šišman, nasledil je baščino slavnega si očeta: bil je namreč odličen pesnik i knez slobodnega grada. — Umrli je Gundulić 10. decembra l. 1638.

* * *

Gundulić je v vsem napisal osemnajst pesniških del; šest se jih je povsem izgubilo, od dveh se nam je sočuvalo nekoliko versov, jedno je ostalo nedovršeno, a devet jih imamo popolnih. Od teh osemnajst del najstarejši je dram, od kojih se jih je izgubilo šest; ali njim vsem znamo imena: Galatea, Dijana, Armida, Posvetilište ljuveno, Proserpina ugrabljena, Kleopatra, Arijadna, Adona, Koralka od Šira. Popolno so sočuvana: Arijadna, Proserpina i Dubravka; zadnje smatrajo najboljšo pastirsko igro dubrovačko. Od Dijane imamo sočuvanih 96, od Armide 128 versov. Vse so se drame prikazale na „očitih mjestih z velikom slavom“. Deset od rečenih dram napisal je, kakor razvidno iz posvete „pjesni pokorne kralja Davida“, pred letom 1620., deset dram „s mnoziem i bezbrojniem pjesnima taštjem i isprazniem“. To je prvo razdobje njegovega pesniškega delovanja. V drugem razdobju svojega pesniškega delovanja vstvaril je dve prekrasni deli: „Suze sina razmetnoga“ i gori rečeno „Dubravko“. Najznameniteje i najveće delo Gundulićevo je ep „Osman“ v 20 spevih, v kojem predstavlja boj med slovanstvom i turštvom.

14. i 15. spev sta se izgubila: nadopeval ju je spisatelj epa „Smrt Smail-age Čengijića“, ban I. Mažuranić.

* * *

Hrvati nimaju samo prekrasno i prebogato narodno, nego i — vsaj 400letno — umetno poezijo — hrvatsko-dalmatinsko poezijo v staroslavnom Dubrovniku, „kruni hrvatskih gradov“. Kralj dubrovačkih pesnikova je I. Fr. Gundulić. Temu velikanu, tej najsijajnejši zvezdi naše prošlosti, odkril je hvaležni narod hrvatski, kojemu se je pridružil i srbski, dne 26. pr. meseca v „slovinskih“ Atenah krasen spomenik!

* * *

Na slavlje niso došli samo Hrvati (iz banovine, Dalmacije, Bosne, Ercegovine i Istre), nego i Srbi iz kraljevine ter Slovenci i Čehi. Vencev se je položilo na spomenik nekaj manje od 200, od kojih 50 zlatih i srebrnih; tudi srbski kralj je poslao venec z napisom: „Pjesniku Gunduliću“. Brzajav je prispelo iz Hrvatske, Srbije, Slovenije itd. nad 1000. — Hrvatski listi pišejo, da Dubrovnik ni doživio take slavnosti. Tr.

U spomen 26. juna 1393.

Zdravo da si, „slovinska“ Dubravo,
Sjajna „kruno hrvatskih gradova“!
Usred noći prošlih vjekova
Sunce žarko, zdravo da si, zdravo!

Zdravo da si, drevna nami slavo,
Što Atenom pjesan imenova!
Sladka, medna hrvatska mi slova
S tvoga slavlja svet je sav poznavao!

Zdravo da si, Gundulić Ivana
Oj kolievko i sto drugih, zdravo,
Hrvatskih divnih velikana!

Zdravo, zdravo, drevna nami slavo!
Hrvatska mi, dugo uspavana,
Tobom tekao sebe spozna pravo!

Dr. A. pl. Budisvoj.

Iz poezij Fr. Levstika.

Sramežljiva deklica.

Nedeljo v blazem mladoletji,
V prijazni čas po polu dne,
Sedeče videl v travnem cvetju
Mladičeve je lepe.
„Klobuček vzamem si s peresom,
Da mimo tenkih srnic smem;
Ka ljubeznjivim me očesom
Pogleda vsaka, dobro vem“.

Tako dejal, tako je stvoril,
I vse tako se mu zgodi. —
„Oj, hitro čas ga je dozoril,
Ves bister, vitke je rasti!“
Devic je jedna govorila:
„Imela srečo bi sladko,
Katera njega bi ljubila!“
Izrekla druga je za njo.

A tretja: „Meni verjemite,
Izbrano ljubico ima,
Ki tu sedi, kder vi sedite,
Ljubezni skrivati ne zna“.
I res tam ljubica sedela
V покои sence je hladne;
Boječa se je zarudela,
Hitreje tolkle jej srce.

Ko ljuba se je zarudela,
I tolkle jej srce glasno,
Plašno trepalnicoj odela
Nedolžno lice je mlado.
„Ne trebe se ti sramovati!
Plamen v deviškeji duši vnet,
Ljubezni prve dnevi zlati
Nikdar ne povrno se spet“.

Izvirnik.

Срамежлива дѣвчица.

Недѣлю в блазем млadoлѣтѣи,
В прїязный час по полу дне,
Сѣдѣча видѣл в травнем цвѣтѣи
Младенич дѣве не лѣпе.
„Клобушек взамем си с пересом,
Да мимо тенких срниц смѣм;
Ка любезнявим ма очесом
Поглада vsaka, добро вѣм“.

Тако дѣял, тако не створил,
И все тако са му згоди. —
„Ой, хитро час га не дозорил,
Вес бистер, витке не рasti!“
Дѣвиц не една говорила:
„Имѣла срачѣ бы сладкѣ
Катера нѣга бы любила!“
Изрѣкла друга не за нѣж.

A третья: „Менѣ вѣрѣайте,
Избранѣ любницѣ има,
Кѣи ту сѣди, кдѣр ви сѣдите,
Любѣзни скривати не зна“.
И рѣс там любница сѣдѣла
В покои сѣнѣ не хладне;
Бояча са не зарудѣла,
Хитрѣе толкло неи срце.

Ko ljuba са не зарудѣла,
И толкло неи срце glasno,
Плaшно трепалницой одѣла
Недолжно лице не mlado.
„Не грѣба са ти срамовати!
Пламен в дѣвишкѣ души вnet,
Любѣзни прве днѣви злати
Никдар не поврѣн са спет“.

Лажурский.

Стыдливая любя.

Когда весна благоухала,
Въ воскресный день и вечеркомъ
Въ травѣ дѣвицы толковали
Объ юношѣ воть этакимъ:
„Съ перомъ на шляпочкѣ пойду я
Тамъ мимо тоненькихъ дѣвицъ.
Посмотрятъ, обо мнѣ толкуя,
Увижу краску я ихъ лицъ“.

Такъ говорилъ, да такъ и сдѣлалъ,
И было все, какъ думалъ онъ —
„Вотъ молодецъ, что онъ затѣялъ
Красавецъ, хорошо сложенъ!“
Дѣвицъ одна такъ говорила:
„Счастлива бы воть та была,
Которая бъ его любила!“
Вторая ей отвѣтъ дала.

A третья: „Можете повѣрить,
Онъ выбралъ любу ужъ себя,
Глазомъ своимъ ее онъ жѣритъ,
Она любви не скроетъ мнѣ!“
И точно, тамъ она сидѣла
Въ тѣни спокойной на травѣ,
Краснѣла и опять блѣднѣла,
А било сердце ей скорѣй.

Когда же любя покраснѣла,
И сердце било ей тепло:
Тутъ вѣки на глаза надѣла,
Горитъ невинное лице.
Ты не стыдись, душа младая!
Дѣвичье сердце тутъ горитъ,
Любовь въ немъ первая, златая
Ея никто не возвратитъ!“.

Фр. Целестинъ.

OLGI.

V mladosti nježnem cvetu tam na gradu belem,
Pod Šmarno Goro na zelenem vrtu cvel
Je prvi mi ljubezni cvet. V srca nesmelem
In blagem ognju tiho je ta cvet razcvel.

Razcvel je tudi tebi, Olga nepozabna!
Razcvela se je vera in ljubezni up,
Cvetica krasna ti mladosti čarno — vabna,
Ko ne mori nam nad — življenja bridki strup.

A kmalu, kmalu se osulo je to cvetje:
Raztresle so po vetru lastne ga roke,
O, sam zatrl sem raj si, bajno mladoletje,
Ljubezni prve vero, sladke nade vse. —

Zanese daleč me nemirna moja duša:
Usahnil je ljubezni prve čarni vir.
Prišli so vetri vroči in — življenja suša.
Ter nade, borbe nove, ves ta hrup, nemir.

A v tihi, mirni čas vsaj kratkega oddiha
Govoril, Olga, rado v srci sem s teboj:
Srce ko potniku, ki se mi usopiha,
Zabilo je, vzbudil se misli sladki raj.

Zaspala nježnost tiho se je probudila,
In v duhu gledal tvoje nježne sem oči,
Poljubljal cvetje, ki si mi ga ti zavila,
Vedoč: to se nikdar, nikdar ne ponovi!

Sakrivat znadem . . .

Sakrivat znadem ljujem plam,
Što viek mi pali mladu grud,
Sakrivat radost svoju znam,
Podnosit udes težak krut.

I plač i smieh, i sladost, bol
Sakrivat znadem skromno viek;
I tuga kad me mori tol',
Ja tuzi sâm si tražim liek.

Al ponos, što sam svoj na svóm,
Sakrivat neću moć mi htjet,
Ni podniet rugla, da mi dom
Pohara makar kaki smet.

S tog natrag crne ruke te!
Tudjinče, poštuj domak moj:
Jer sakrit znade Hrvat sve,
Al nikad, nikad ponos svoj.

S. Z.

Dobre voljice . . .

Tko je kriv?

Biele pravo vele brade,
Stare mudro kažu knjige:
Svojim da su ljudi jadom
Ponajviše sami krivi.

Što je narod?

Što je narod? — Da to znađu
Šretni vodje tužna roda:
Zlata, brajne, grlila bi
Davno veće rod sloboda.

Felix Croatia.

Nije zlato, što je žuto, sve,
Ni hrvatsko, što magjarsko nije:
Jad je grozan, što nas tužne tre,
Da Hrvatska ne-hrvatski žije.

Sloga.

Srbin viče: „Složimo se!“
Hrvat viče: „Složimo se!“
I Slovenac: „Složimo se!“
Svi tri složno: „Dielimo se!“

Pričica.

Mudar bjaše Sokrat Sofroniskov,
Znadijaše svieta znanje sve:
Jedno vendar niti on ne znaše —
Da-li Omer Srb il Hrvat bje.

Umni ljudi.

Kanda jesu apostoli
Gromovhika svevišega: —
A slobodu žudeć rodu,
Tek u propast vode njega.

Kada će bolje?

Kad će robstvo da umine
I da rodu bude bolje? —
Mladenačke u to sile,
Mladenačke treba volje!

Doktor Mahnit.*)

Učen jeste doktor Mahnit,
Živo, brajne, sveto pismo:
Jedno vendar jadnik ne zna —
Da mi njemu roblje nismo.

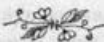
Velikanu u carskom gradu

Zdravo da si, slavska diko naša,
Pjesmom divnom sjajna rodu slavo!
Zdravo da si — s jednom djecom svojom
Švabski zboriš — zdravo da si, zdravo!

*) mahnit=verrückt.

U Beču, junija mjeseca 1893.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Увядшіе цвѣты.

Увядшіе цвѣты далекой стороны,
На память отъ нея остались вы одни,
И все благоухаете, какъ въ онѣй часъ,
Когда ея рука мнѣ подарила васъ.
Давно то было, там на сѣверѣ, весной,
Когда, красавица, гуляла ты со мной,
Когда душа твоя младая, какъ весна,
Цвѣла и пахла, вся очаровательна,

Когда подъ липой зеленѣющей сидя
Мы пѣсню слушали сердце и соловья,
И ты, вся вспыхнувъ, робко прошептала мнѣ:
„Люблю!“ и мнѣ сіяли радости однѣ,
Сіяло счастье безъ конца. — Прошло оно!
Увы, какъ вѣшній пустоцвѣтъ оно прошло!
Увядшіе цвѣты, лишь вы остались мнѣ,
И все благоухаете въ моей душѣ.

Ples in plesovna glasba.

Spisal Fr. Ks. Kuhač.

III.

(Dalje.)

A sedaj evo me, da rečem kojo o domači ali hišni glasbi. Hišna glasba ima zadovoljiti glasbenim potrebam doma ali hiše, ne gledé na to, ali misli hišni glasbenik kasneje lotiti se umetnikove ali diletantove zadače.

Da me morejo laže razumeti čitatelji, kaj želim jaz za domačo glasbo, navesti hočem najprej, dva tri slučaje, vzete iz našega življenja.

Neka gospodičina učila se je šest let igrati na klavir, lepo tehniko ima ter zna dovolj dobro z mesta

čitati sekirice (note) in igrati. Na domu njenih roditeljev zbralo se je nekega večera veselo društvo. Gospodičina igra dva, tri komade takozvane klasične glasbe. Uže pri drugem komadu začeli so poslušalci med sabo tiho, a pri tretjem komadu uže tako glasno govoriti, da si jedva slišal klavir. To vsekakor ni bilo vljudno, ali kaj hočeš, ko jih ni zanimala ta glasba! Po večerji, pri kateri se ni štedila kapljica, začnejo gosti peti, no da bi bilo petje skladnejše, poprosijo gospodičino, da igra na klavir pesem „Lepa naša domovina“. — „Te pevke (pesmi) ne umem“, odgovori ona. „Dajte pa ono

ilirsko: „Nek se hrusti šaka mala!“ „Tudi te ne znam“, reče zopet. „Ako nočete te, igrajte pa: „U boj, u boj“, katero zna vsak prost tamburaš in tudi madjarski Cigani!“ — „Te baš nič ne umem, in bi prej pogodila „Nek se hrusti“. — „Ti pač odgovarjaš, pripomni njen oče šaljiivo, kakor črevljar v „Lumpaciju Vagabundu“, tudi on je odvrnil na vprašanje: ali zna italijanski ali morda angleški: „italijanski ne znam prav nič, ali še hitreje bi to znal nego angleški“. — „Morda znate“, nadaljujejo gosti, „ono štajersko „Na Gorenskem“? — „Nekaj malo znam to pesem, ali samo tako po sluhu, t. j. tako, kakor sem jo čula peti od naše kuharice“. — „No torej pa igrajte to štajersko!“ — Gospodičina začne igrati, ali kako! Oče, ki ni bil muzikalen, šel jej je popravljat.

Mlad gospod prišel je iz tujega konservatorija domov, nosil je dolge lase v znak izučenega umetnika. Povabi ga odlična obitelj na čaj. On dojde, pa tudi igra. Poslušalci kar ostrmé nad silno njegovo spretnostjo; vsi ga obsojujejo s hvalo. Na to začne igrati drug bravurni komad, no kar nakrat prestane sredi komada in ostavi klavir. „Zakaj ne zvršite tega krasnega komada“, popraša domačica. — „Pripovedati Vam hočem — reče on z neko ironijo — nekaj o Lisztu. Liszt je nekoč igral na glasovir na dvoru ruskega carja. Med njegovo igro začne car nekaj govoriti ruskemu dostojanstveniku malo glasneje in dalje, nego bi bilo treba o takej priliki. Liszt čuvši carjev glas, mahoma prestande igrati, odide v sobo kadilcev ter si zapali cigareto. Zvršivši car svoj razgovor, vpraša kneginjo O.: „Jeli Liszt zvršil svojo rapsodijo, meni se zdi da ne?“ — „Ni“, odgovori kneginja. — „In zakaj ne?“ — nadaljuje car — „to je pač razžaljenje; pokličite Liszta!“ — zapove car strežniku. Liszt se povrne, a car ga vpraša dosti hladno: „Zakaj ste nakrat prestali igrati?“ Liszt odgovori: „*Veličanstvo, kedar govori ruski car, treba je, da drugi molče*“.

Ah tako je torej, spomni se domačica, razumem. Oprostite moje neotesanost (naglasivši to besedo tem bolj), v bodoče niti ne golsnemo, kedar začnete vi igrati. In tako je tudi bilo.

Po čaju, zaprosijo domačice prisotne gospodičine in mladi ljudje, ne bi li jim dovolila, da malo poplešejo. „Od moje strani slobodno vam, a treba da se pogodite tudi z našim virtuoziem“. „To je naša briga“, vskliknejo vsi ter navalé vsi na mladega virtuoza. „Jaz bi vam drage volje — reče on — igral polko-mazurko, ali verujte, da ne znam igrati za ples“. „Ah, kdo bi vam to veroval!“ odgovoré oni ter ga vlečejo h klavirju. Siromak sede ter skuša zadovoljiti plesalcem, igrajoč jim polko-mazurko, iz jednega koncertnega komada. Brezvspešna je bila njegova dobra volja, ali plesalci ne marajo na njegov ritem plesati. Sedaj priskoči jeden plesalec ter mu prišepne: „malo hitreje“, sedaj drugi, ki zopet pravi: „malo položniše“. Videč plesalci, da nikakor ne gre s polko-mazurko, zaprosijo ga, naj jim zaigra polko-française. „Drage volje“, oglasi se mladi virtuoze; baš včeraj sem zložil polko-française, se ve da v salonskem stilu, ali jaz nadejam se, da bode te mogli plesati po moji glasbi“. Začne igrati, ali zopet ne gre. Melodija je lepa, a spremljevanje je tako, da ni moči plesati po njem. — „No sedaj mi bode morda

verovali — opravičil se je naš igralec — da jaz ne umem tako nizke vrste glasbe? Na to mu ni nikdor nič odgovoril, ali vsak plesalec in vsaka plesalka je pri sebi mislila: ta še ni popolnoma izučen, ker ne zna še niti onega, kar zna vsak navaden muzikant vojaške godbe.

Božični večer je. Tri rodbine z desetero deco odločijo, da hočejo skupaj slaviti sveti večer. Prisotna je bila tudi učiteljica na klavir, ki je bila na glasu v mestu, zvršena konservatoristica. Deca in odrasli zbero se okolo božičnega drevesa ter začnejo peti: „Radujte se narodi“. „Ne bi bili tako dobri“ — reče umirovljeni bivši krajiški kapetan učiteljici na glasu — „to pač res jednostavno ali krasno melodijo spremljati na klavirju?“ „Mislite li, gospodine kapetan — odvrne ona — da sem se učila pri vaškem (selskem) orglarju? Kaj tako naivnega nima nobena konservatoristica v svojej glasbenej listnici“. — „Morda znate — nadaljuje kapetan — „Narodil se kralj nebeški“, a na to pastirsko kolo?“ — „Rekla sem Vam uže — odgovori ona ponosno in nekako užaljena, da sem *umetnica*“. „Lepa umetnica ti je to — zamrmlija na tihem kapetan — ko niti tega ne zna, kar ume vsak pastirski igralec“ — ter nadaljuje glasno proti domačici: „Dajte mi ono tamburico, katero sem videl v drugi sobi, da nadomestim jaz selskega orglarja, pa (jako tiho govoreč) tudi umetnico!“

Nadejam se, da me razumejo čitatelji; ali da stvar razložim še bolj natanko, dodati mi je še neka razmotranja.

Vsestranski naobražen umetnik mora znati zadovoljiti tudi potrebam domače glasbe. Da pa utegne to, mora biti glasbeno odgojen takó, da se še v svojej mladosti uči to, kar spada v domačo ali hišno glasbo. Človek, postavši v zrelejši svoji dobi učenjakom, učil se je na osnovnej šoli narodne pripovedke, basni, pesmi, pregovore, molitve in druge stvari, kar je potrebno, da se more vpletati tudi v razgovor neučenih ljudi. Omejen bi bil učenjak, ki bi ne znal govoriti i v smislu mladine in po umevanju neučenih ljudi, ampak samo v učenjaškem jeziku. In gotovo nesrečen bi bil ta, ki bi si nič ne zapomnil iz dobe svojega prvotnega šolanja, ki bi se ne spominjal sladkih onih časov, ko je začel neukost ali slabo svoje znanje čim bolj širiti in bogatiti. Na vso srečo po znanosti ni takih učenjakov, pač pa so umetnosti, ker je neizmerno mnogo takih glasbenih umetnikov, kateri niso imeli nikdar vesele glasbene mladosti, amdak samo mučeništvo.

Kriva je temu napačna glasbena odgoja in napačna metoda v početnem glasbenem pouku. Tako menijo n. pr. glasbeni slutno-pedagogi, da se more učenec samo tedaj učiti dobro čitati note, ako mu daješ komadiče in kasneje komade, kateri ne značijo nič, ki nimajo nikakega smisla ter ga ne spominjajo na nič. No jaz pravim, da je za samo čitanje not vse jedno, ako daš učencu igrati, gosti ali svirati, kar ga spominja na nekaj ali pa kaj takega, kjer ne more dobiti ali najti smisla; pač pa ni vse jedno za um in srce. Baš nasprotno, vsak pedagog ti potrdi, da se dete tem laže uči čitati iz knjige, kedar mu besede zložimo takó, da si more kar si bodi predstaviti ali pomisliti. Ono, kar je lahko razumljivo, in kar učenca spominja na kar si

bodi, zapomni si lahko ter mu ostane vedno v pameti. Ako se uči učenec glasbe v svojej mladosti take melodije, popevke, plese, katerih potrebuje domača glasba, ne pride pač — postavši kasneje umetnikom — v nepriliko, da mora priznavati svoje neznanje, niti mu ne bode treba nositi vedno zvezek glasbenin (not) s seboj, ako bode hotel zaigrati kak komadič.

Ker v naših knjigah za osnovne šole prevladujejo pripovedke, pregovori, pesmi in druge vrste nauke od *hrvatskih* pisateljev ali od *hrvatskega* naroda, treba da tudi v glasbenih knjigah, namenjenih mladini in takim

odraslim, ki so v glasbi na stališču mladine, prevladujejo *hrvatski* proizvodi.

Drugi narodi naj gojé in ljubijo svoje, mi pa svoje. Da pa pridemo pri nas do tega, bodi sveta dolžnost vsakemu učitelju *hrvatske* dece, da mladino odgoji tako, da bode umela danes ali jutri tudi kot umetnik zadovoljiti glasbenim potrebam *hrvatske* hiše; a dolžnost roditeljev je, da poveravajo svojo deco samo takim glasbenim učiteljem in zavodom, kateri težé za tem.

Umetnost ni samo za umetnike, ampak za ves narod, *hrvatska* umetnost pa mora biti za *hrvatski* narod.

Petrograjske srednje in više ženske šole itd.

Slovenska mladina smatra maj kot mesec radosti i veselja, ruska ga je tudi častila kot tak, dokler jej ni bilo treba učiti se takó mnogo, kakor se uči sedaj. Ker pa se začetkom maja tukaj začenjajo izpiti, v teku maja preliha se pri nas mnogo solz, i mesec radosti i veselja spreobrača se neredko v mesec joka in stoka... Koncem maja pa uže prihajajo na svet božji razna poročila, preizpolnjena bezčislanim množtvom števil, na kojih je osnovana vsa naša šolska sistema, podobno Pitagorovi sistemi zvitega modrovanja — mana nebeska novinarjem, koji s pomočjo teh števil nemilosrdno grené življenje roditeljem lenih otrok... Mi pa življenja nikomur grenili ne bodemo, lenoba naj si bode vseh grdoba, marljivost pa i trud, če se družita z veselostjo, prenašata i premagata vsake vsačine; konec šolskega leta pa v Petrograjskih ženskih ali točneje deklinških šolskih zavodih javno svedoči ob istini te misli.

Kakor poroča „Nov. Vr.“, vršila se je 27. maja praznična razdaja nagrad učenicam (učenkam) vseh Petrograjskih gimnazij v praznični dvorani največe tamošnje deklinške gimnazije, katera nosi vzvišeno ime Marijinske, po carici Mariji. Vseh polnih deklinških gimnazij našteva Petrograd 8: Marijinsko, Kolomensko, Litejno, Aleksandrovsko, Petrovsko, Vasiljevsko, Roždestvensko, Jekaterinensko. V navedenih učnih zavodih s 7letnim tečajem okončalo je polni tečaj: 80, 66, 77, 52, 49, 47, 40 i 25, kar dá 436 devic. Nagrad pa so vse te gimnazije razdale: 12, 13, 10, 7, 7, 7, 6, 3=63 zlatih i srebrnih medalij i 22, 22, 18, 15, 14, 12, 11, 5=119 knjig. Te učenke, katere so se spodobile medalij, dobile so tudi po podobi carice, a vsaka učenica, okončavša gimnazijo, dobila je v spomin na gimnazijo sv. evangelij. Da se ves ta obred vrši jako praznično, bode vam se ve da umevno, če vam povem, da pri njem biva ne le glava vseh ženskih šolskih zavodov Marijinskega oddela, no navadno razdaja nagrade kaka pridvorna visoka oseba, tam pa tam celó sama carica. Vse gospodičine so oblečene belo kakor sneg, pa prosto, kar je možno prosto, po naznačenem obrazcu. Mnogo pri tej priliki tudi govorijo, deklamujejo, deklinški zbori pojejo, godci pa godejo i svete, i poskočne, najbolj praznično i vzvišeno pa: Боже царя храни!...

Med mnogobrojnimi deklinškimi instituti v Petrogradu zavzemlje prvo mesto zavod carskega odgojnega društva v svetovnoznanim Smolnem samostanu. V tem visokem deklinškem zavodu — v njem se učijo tudi deklice vladnih oseb, kakor n. pr. črnogorske knežne —

dobilo je letos consilium abeundi 79 deklet, 4 iz njih s šiframi, to se pravi s posebnimi znaki, koji dajejo 100 rub. vsakoletne dosmrtné upokojnine; 6 devic pa je dobilo zlate, 5 pa srebrne medalije, a 19 nagrad je bilo knjižnih. V istem samostanu je še *Aleksandrovski institut*, tudi s posebnimi pravicami, pa ni tako izključno visokoslovni, t. j. za visoke, celo venčane stanove, kakoršen je prvi. V istem zavodu je letos okončalo svoje obrazovanje 33 deklic, 2 z zlatimi, 3 s srebrnimi medalijami, 9 pa s knjigami.

Najviši deklinški učni zavod pa je — ne samo v Petrogradu ampak v vsej Rusiji — *institut pedagogičnih tečajev*. „Женскихъ педагогическихъ курсовъ“ bilo je sprva po vsej Rusiji mnogo, malone v vsakem vseučiliščnem mestu. Njih značaj bil je čisto zaseben, vzdrževali so se na zasebna sredstva i učili so v njih, dasi vseučilišni profesorji, pa na zasebnih uslovjih ali pogojih. Vlada je gledala na te učne zavode nekoliko postransko, jim nič ni prav zaupala, a smatrala jih je za sui generis kazala liberalizma z ruskim okvirom — nihilizma. Nakrat pa se je izmodrila: Naši vodje prosvete ustanovili so le v Petrogradu jeden zavod pedagogičnih tečajev pod vladnim nadzorom i nadpisom, vzevši v svoje roke ne samo vrhovno rokovodstvo bujne ženske misli, ampak prejevši tudi vse gmotné ustanove i darila, imevša svrhu podpirati zasebno žensko omiko. Na ta način je prenehala dolgoletna podpolna (zakotna) i ravno s tem huda i nevarna borba med vladnim tečenjem i med zahtevami resne ženske emancipacije, antagonizem, v zrelo kojega je padlo ne malo nađepolnih ženskih i moških žrtev. Narodna volja, narodni duh — mi smatramo tudi rusko naobraženo občinstvo členom, da si nekako izkrivljenim členom, tistega velikega telesa, katero se zove *preprosti ruski narod* — ruska misel napredka si je iskala svobodnega izhoda iz onih strašnih verig, koje jej je naložilo dolgovečno robstvo. Ta izhod jej je vlada začetkom odpirala varčno i pazljivo, bujne mlade glavice pa so menile, da ga jej prav nič ne mara dati, za tem pa je ustopila (umaknila se) i odjenjala prav osezno (obsežno) i tako pridobila si ne samo ljubav ženske i njenih zagovornikov, ampak tudi slavo razumne, pametne rokovoditeljice ženske prosvete:

„Nicht klagt der Weise ein jetztig' Weh';
Vielmehr sucht er dem Übel vorzubeugen,
Das künftig er beklagen müsste“...

deklaoval mi je nekda tiho na uho Šekspirove misli v nemški obleki moj profesor nemške slovesnosti, „veliki Nemec iz srca Čehije“ — kakor se je sam veličal,

— Uboga para, so mu uže precej davno odklenkali, dasi je bil trda, čisto češka butica...

Pedagogični tečaji delé se na slovesne i na matematične. Kursistek ali tečajnic okončalo je letos svoje višje oblikovanje 88. Na slovesnem oddelu 66, na matematičnem 22. Iz prvih dobile so tri zlate, 7 pa srebrne medalije, iz drugih pa ste bili dve „zlata“, jedna pa „srebrna“. Tudi tečajnice z medalijami nagradila je carica s svojo podobo.

Najvažnejše pravo „pedagogiček“ — tako so tukaj naimenovali, začetkom ne bez nekake ironije, te gospodičine, katere so vstopile na učni pot ženske svobode — je to, da morejo predavati v prvih 4 razredih dekliških gimnazij, v tem ko *Fišerovska polna klasična dekliška gimnazija* daje pravico ne samo predavati v vseh razredih ženskih gimnazij, no i v prvih 4 razredih moških klasičnih gimnazij. Poslednji ženski učni zavod je v Moskvi. Dasi je doslej še samo zaseben, vendar ga vlada visoko ceni i ga menda tudi izdatno podpira. O njem sporočim vam prilično kaj več, za sedaj pa še samo pribavim:

Malo kritike.

Še leta 1886 je bilo videti, da Slovenci ne vzmoremo dveh leposlovno znanstvenih časopisov; takrat namreč je prenehal „Kres“, ki se je bil itak zadnje leto nekoliko skrčil ter pretvorjen v četrtletnik gojil samo pouk in znanstvo. Naznanjajoč svoj prestanek, je nekam turobno izjavilo uredništvo „Kresovo“, da Slovenci še ne mogo vzdrževati znanstvenega časopisa.

Res, da se niti doslej nismo vzpopeli do strogo znanstvenega glasila, ako ne upoštevamo „Izvestij“. Toda ne dolgo izza „Kresovega“ naznanila, pojavil se je (l. 1888) nov celo ilustriran leposloven in znanstven list „Dom in Svet“, kateri izhaja letos uže šesto leto, in katerega vidni vsestranski, notranji in vnanji napredek nam dokazuje, ne samo, da ni odveč, ampak tudi, da ustreza občutnim potrebam. Sicer pa oba naša leposlovno znanstvena mesečnika tekmujeta le na videz, v resnici pa sta si, hoté ali nevedé, vsekakor prav pametno, razdelila svoje področje ter si vstvarila tako vsak svoj posebni čitateljski krog. Res, da sta oba posvečena i leposlovju i znanstvu. Ali leposlovja nam je potreba bolj kot ribi vode, in ne bi nam ga bilo iz lepa preveč, tudi kot bi flo obema bolj iz pod rok nego jima gre; no, menda se nima ni jedno ni drugo uredništvo tožiti na to stran o prevelikem izobilju. Pesmij, kaj ne da, gospoda urednika, je uže še nekaj, zlasti liriških, ali pripovedne proze, te nedostaje. Bog se nas vsmili! Ko bi se bilo moglo reči po znani francoski frazi: „Jurčič je umrl, živio Jurčič!“ — Znanstveno torišče pa sta si naša mesečnika lepo opredelila; „Zvon“ je znanstven v strožem smislu in obdeluje zlasti *slovenistiko* (sit venia verbo!) a „Dom in Svet“ piše bolj preprosto in domače, ozirajoč se na širše čitateljstvo, zlasti tudi na mladino.

Pri nas v Rusiji, kakor sami morete razvideti iz moje današnje, če tudi odrivočne*) besede, *ženska omika gre svojim potom dalje*; napreduje pa ne bez nekaterih ovir, no previdnih i nekako potrebnih ovir. Ali ne gledé na te prepone, *storila je ruska vlada i rusko zasebno občinstvo za žensko odgojo i omiko premnogo, premnogo*. Tukaj ni malomalski rednega mesta bez dekliske polne ali polovinne gimnazije, a v gubernskih središčih pribavili so poslednja leta še eparhialna dekliska učilišča najbolj, pa ne izključno, za hčerke duhovnega stana, s 6letnim, tudi dovolj resnim tečajem, dasi bez pedagogičnega oddela, kakoršen sestavlja 8. razred pri vsaki polni ženski gimnaziji. Dá, daleč je prodrla ruska ženska omika, tako daleč, da bi v tem obziru zapadna Evropa prav za prav morala sramovati se, a „мертви срама не имутъ“... je izrekel veliki knez Svetoslav.

Božidar Tvorcov.

*) Kako rad bi vam bolj podrobno poročil o srednjih viših učnih ženskih zavodih ne samo Petrograda, no vse Rusije sploh, ko bi imel dovolj časa. Slika bila bi lepa in za vas zanimiva...

Idem.

„Die schlechtesten Früchte sind es nicht, Woran die Wespen nagen“.

In tako je prav; tako se ni bati, da bi si drug drugemu izpodkopavala tla z nezdravo konkurencijo, zlasti ko „Dom in Svet“ posveča velik del svojih močij — ilustracijam, hoteč biti „tekmeč nemškim ilustriranim slabim listom, katerim bi v resnici rad odtegnil naročnike“. In res, doslej ni bilo videti, da bi bila drug drugega kaj ovirala v razvitku. O „Dom in Svetovem“ napredku smo uže zgorej izrekli laskavo sodbo; toda tudi „Zvon“ ne samo da ne nazaduje, videti je da se je celo učvrstil, odkar je prešel v sedanje roke. Menim, da govorim iz srca vsem Slovencem, ki niso hudobne volje: „Bog poživi naša zabavnika! Vivant, crescant, floeant“!

Toda dovolj hvale! Saj se tako ta panegiriški uvod slabo vjema z naslovom našega članiča.

A pohvalili smo prostodušno, kar je pohvalnega, ker hočemo takoj s početka odkloniti od sebe sumnjo, da nas vodi v naslednjih vrstah strankarstvo. To pa bi se nam tem laže očitalo, ker se bomo bavili jednostranski samo z „Dom in Svetom“. Popolnoma se zavedamo, kako kočljivega predmeta smo se polastili, sedaj po katoliškem shodu, izza katerega se pri nas Slovencih ne samo ljudje, ampak uže skoraj organska in neorganska priroda loči v dva tabora: „hie Welf, hie Weiblingen!“; ko se vsi naši listi, politiški in nepolitiški strogo delijo v take, ki so vjeli kako kapljico mazila od onih pseudo-katoličanov, in take, ki je niso.

Zakaj mislim napisati nekaj prostodušnih opomenj ravno o „Dom in Svetu“? Kaj mi je potisnilo pero v roke? Zakaj se ne hodim obrezat ob „Zvon“? Nu stvar je taka. Odkar je „Zvon“ prešel v sedanje lastništvo, postal je nekako brezoseben, nekako združevališče većinoma starejših pisateljev, recimo nekaka repu-

blika,¹⁾ pod okriljem katere se zbirajo stari in novi pisatelji ne predsedniku - uredniku — na ljubo, ki ni nič drugega nego nekaj poslovoдец, jednak med enakimi, ampak ker jih vabi stara tvrdka. Vse drugače pa je pri „Dom in Svetu“. Ni treba njega uredniku zatrjevati, da lista ni ustanovila nobena stranka, ampak jedino le on, da je jedino le on vabil pisatelje, založil ga, dal mu ime itd. O tem svedoči vsak letnik in vsaka stran. Povsod je udarjen pečat prekrepeke urednikove individualnosti. Toda vrnimo se k prejšnji podobi: tam imamo republičanskega predsednika, a tu neomejenega samoderžca. Kaj bi torej o „Zvonu“ govoril? Stara firma, ki povojno vspeva tudi pod novim gospodarstvom. Ako bi mi v njem ne bilo kaj po volji, to bi moral prejeti posamične²⁾ pisatelje, a ne nedolžnega urednika.

Robot pregovor slove: „Sam jedel, sam pil itd.“ „Dom in Svetov“ urednik pa je sam ustanovil list, sam ga je založil, sam mu dal ime, sam polni velik del njegovih predalov, sam ocenja velik del slovenskih in neslovenskih književnih novostij in sam samcat porablja

¹⁾ Ta republika more podeliti več svobode; morda je ta svoboda zakrivila, da je n. pr. jeden mlajših pisateljev v „Zvonu“ dobil prostor za par neslovenskih, da ne rečemo protislovenskih spisov.

Opom. ur.

²⁾ Gledé na „Zvon“ v obče pritrujemo tej misli. Idem.

Ruske drobtinice.

Po poročilih več nego 5400 dopisnikov vladinega oddelka za kmetijstvo in kmetijski obrt kazala so žita v evropski Rusiji v prvi tretjini maja t. l.: Ozimne niso nikjer posebno trpele, rži je jako škodil zemski črv. Jarovin dolgo niso mogli posejati radi kasne pomladi. Samo pšenico so morali le na malem številu njiv preorati.

— Moskovsko okrajno intendanstvo je bilo dobilo dovoljenje, da za poskušnjo neposredno od proizvajalcev kupuje potrebno žito. Ta poskus se je dobro obnesel, in drugi posredovalci niso mogli tu ničesar zaslužiti.

— Ruski „pomeščiki“, sosebno v centralnih in južnih gubernijah tožijo se, da mnogo trpé v svojem gospodarstvu, ker nimajo dobrih, zanesljivih delavcev. V obče delavca plačujejo precej slabo za žetev pa si najemljejo delavce največkrat že naprej, celo jeseni. Delavci gosto naseljenih srednjih gubernij pa jemljejo aro (kaparo) večkrat od dveh, treh gospodarjev na mestu in po tem uhajajo na jug, kjer tudi časi ravnaio ravno tako brezvestno. Delavec o žetvi služi neredko po 3 ali 4 rublje na dan. Pri takih plačah in pri sedanjih nizkih cenah žita, se ve da gospodarstvo ne more izplačevati se, ali pa se izplačuje prav malo.

— Ker so bile omejene pravice poljskih plemičev-posesnikov v teh gubernijah nekdanje Poljske, v katerih je narod po večini ruski, selijo se ti plemiči v sosednje, čisto ruske gubernije, kupujejo tam velika posestva, gospodarijo dobro in postajajo vpliven faktor tudi v zemstvih. Posebno napredujejo Poljaki v smolenski guberniji.

— Миллюковъ: „Разложение славянофильства“ Вопросы Филологии и Психологии. Май с. г. Zadnji čas se je v Rusiji mnogo pisalo o slavjanofilstvu. Znani časnikar in kritik K. Leontjev se je za Rusijo posebno bal gospodstva zmerne liberalizma: mislil je,

platnice za svoje pomenke. Kaj čuda, da je list res jednovit, kakor vlit, nekako tako, kakor je bil včasih Stritarjev „Zvon“. Naravno torej, da takega urednika zadeva tudi mnogo večja odgovornost; saj se takorekoč identifikuje z listom, kateri je meso od njegovega mesa in kri od njegove krvi. A z „Dom in Svetom“ še ni izčrpljena njegovega urednika knjižna delavnost, ampak on je še sicer jako plodovit pisatelj; z vsem tem delovanjem si je dosti ostro obrisal svoj značaj in svojo vlogo, ki jo misli izvrševati v našem bujno razcvitajočem se slovstvu.

Ker pa se nam vidi, da ta mož sicer res razpolaga poleg svoje starosti ali, morda bolje, poleg svoje mladosti s čudovito obsežnim znanjem ter je poleg tega tudi bister mislec in oster presojevalec, da ima pa vendar nekatere predsodke in krive nazore, ki utegnejo postati tem občutnejši, čim krepkejša je njegova individualnost, tedaj smo se odločili, prav prostodušno nekaj besedice izreči o njegovi delavnosti, zlasti o njegovem uredniškem poslu. Ako bi nam po takem in tolikem uvodu g. urednik „Dom in Sveta“ vendar le še kaj zameril, naj se potolaži z Bürgerjevo „tolazbo“.

„Die schlechtesten Früchte sind es nicht,
Woran die Wespen nagen“.

(Dalje pride.)

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

da bi z njegovo vlado dobila premoč ona za više ideje nespodobna posrednost, ono vse znajoče in z vsem zadovoljno flisterstvo. Miljukov kritikuje njega ter N. Danilevskega i Vl. Solovjeva ravno s točke zmerne liberalizma, pravega smisla slavjanofilstva pa s svojega stališča ni ne išče. Gledé svetozorja Vl. Solovjeva pravi M., da se ne snuje na panteizem kot na svetovno dušo, temveč na Stvarnika v dualističnem smislu in v kristjanskem smislu na trojedinega Boga. To trojedinost pojasnjuje S. kot različnost treh strani božje narave, bitija, delovanja in soznanja. Temu božjemu načelu nasproten je kaos. Bog je vstvaril svet kot nekaj sebi protivnega, da se po tem uniči ta protivnost. Preje je Bog bil vse, sedaj želi (hoče), da vse bode Bog. Zgodovina sveta je ravno v tem, da se počasi vse pronikne z Bogom: kaos postaje kosmos—, urejen svet. Naposled združuje se v človeku stvor z božestvom. M. očita S.-u, da njegovo umovanje ni primerno sedanji logiki, marveč sega do Origena Aleksandrinskega in ne more biti pravo. Po pravici očitajo M.-u, da tako njegovo sklepanje tudi ni pravilno, in da v obče ni dokazal razstrojstva slavjanofilstva niti da so nazori Danilevskega, Leontjeva in Vl. Solovjeva napačni. Saj če sodobna socijalologija ne govori tako, kakor ti možje, to uže ne dokazuje mnogo.

C.

— Jakob Karlović Grot, podpredsednik Imp. akademije nauk, tajni drž. svetnik, historik, filolog in literarni kritik je umrl 18. jun. t. l. v Petrogradu v 81. letu. Rodil se je v Petrogradu 27. dec. (n. st.) 1812 ter je zvršil nauke v Carskem Selu. Uže l. 1838 je deloval v Puškinovem listu „Suvremenik“, kjer je obelodanil raznih kritičnih razprav o književnosti. Od Byrona je preložil na ruski jezik „Mazepo“. L. 1840 popusti tajništvo politične službe ter zasede vseučiliščno stolicu historije in literature ruske v Heising-

forsu, kjer je ostal 20 let. L. 1853 je bil vzgojitelj mladih ruskih velikih knezov in profesor liceja; za svoje velike zasluge bil je uže l. 1855 izbran členom carske akademije znanosti. Veliko je njegovih spisov; od l. 1840 je sodeloval v vseh ruskih časopisih ter je prvi sestavno začel obdelovati literarno zgodovino Rusije. Napisal je dolgo vrsto zgodovinskih, filoloških in kritičnih razprav

in več potopisov o Finski, Švedski in Nemčiji. Izdal je „Almanah“ v spomin 100letnice Aleksandrovega vsenčilišča, napravil kritično izdanje listov Karamzinovih Dmitrijevu, potem listov carice Katarine II, biografije Lomonosova, Karamzina, Krilova, Državina, Petra Velikega itd. B. e. n.!

P.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele:

Mestni župan Tržaški je izvoljen, in sicer poprejšnji župan dr. Pitteri. Od 52 prisotnih mestnih očetov dobil je 46 glasov, 4 slovenski zastopniki iz okolice so oddali bele listke. Podžupana sta tudi poprejšnja izvoljena. Ko je letos zmagala progresistiška stranka v IV. razredu, v katerem je bil kandidat in izvoljen tudi dr. Pitteri, priobčila je dne 31. maja „Triester Zeitung“ članek „Die Wahlen“, koji priporočamo grofu Taaffeju in vsem avstrijskim državnikom, ki imajo v resnici državne in dinastiške interese pred očmi; priporočamo ga tudi vsem političnim poštenjakom, da bi ga primerjali s pisanjem v istem listu in z dejstvi, dovršenimi z volitvami Tržaškimi in po volitvah. V omenjenem članku je rekla „Triester Ztg.“, da s progresistiško stranko, katera je zmagala v IV. razredu, *pretrga vsako zvezo*, dasi se je ona, namreč „Triesterica“, s svojo „meščansko“ ali „konservativno“ stranko *bližala*, ne pa oddaljevala se od nje. — „Naše meščanstvo si je uže napravilo o izvoljencih v IV. razredu (v katerem se je dal izvoliti tudi dr. Pitteri. Op. ur.) svojo sodbo, in naša sodba je ta, da *sestava teh izvoljencev utegne biti največja napaka*, ki jo je *kedaj* napravilo drugače jako spretno nasprotniško vodstvo. Župan v službi in dostojanstvu, isti možje, ki so pred tremi leti v dveh volilnih razredih s svojimi nasprotniki sklenili volilni kompromis, v *vrstah irredentizma* (in Reih' und Glied mit dem offenkundigen Irredentismus) — to utegne zagotoviti volilni uspeh pri mesarjih, krčmarjih in drugih ljudeh IV. razreda; kot političski pomoček (Griff) je huda napaka (arger Missgriff), oškodovanje lastne reputacije, *neoporečna provokacija ukrepov*, ki imajo omejiti to nadmero (die dieses Übermass einzudämmen berufen sind) . . . — *z italijanstvom vseh v IV. volilnem razredu novoizvoljenih kandidatov progresivov je vsaktera občnost nemožna. Ta volitev je žebelj v krsto italijanstva v Trstu.* (Diese Wahl ist ein Nagel zum Sarge der Italianität Triests).“ Te besede je podčrtala tudi „Triester Ztg.“. — To je bilo pošteno žuganje z avstrijskega stališča, kakor je odgovarjalo dejstvom. A isti list, ko je bila po njem zaščičana stranka poteptana od progresistov, umaknil se je prav skandalozno, kakor smo omenili uže zadnjič. In sedaj je dr. Pitteri, kljub temu, da je bil izvoljen v *obsojenem* volilnem razredu zaradi irredentistiških kandidatov, je, pravimo isti dr. Pitteri izvoljen županom ne le od neprikritih progresovcev, ampak tudi od *vseh* teh, ki so bili izvoljeni kot „konservativci“, pristaši meščanske stranke, v obče kot taki, ki so, ali bi imeli biti v avstrijskem smislu nasprotniki progresistiške stranke. Kaj pomenja vse to? Kakó naj se množice italijanske vzgajajo k boljšemu mišljenju, ako se uganjajo take politične burke očitno? — Izvoljeni župan in oba podžupana, zahvalivši se na izvolitvi, povdarjali so svojo skrb za italijanski značaj mesta, Slovencev niti imenovali niso, kakor da bi jih ne bilo tukaj.

V obče dozorele so stvari, da bode odslej drugače postopati tudi slovenskim poslancem, nego doslej, in to v popolnem soglasju vseh skupej. O tem pa se bode še govorilo.

Posl. Spinčič o državnem pravu hrvatskem je na občnem zboru pol. društva „Edinost“ rekel: Dovolite mi, da se s par besedicami dotaknem državnega prava hrvatskega. Ono obstoji; jasni in veljavni dokumenti je dokazujejo za Hrvatsko, Slavonijo in Dalmocijo; nadalje Bosno in Hercegovino in naposled tudi za Istro. Gledé na slovenske dežele najznameniteja je izvolitev Habsburgov na hrvatski prestol in pa hrvatska pragmatična sankcija. To pravo priznavajo tudi učene glave drugih narodov, kakor n. pr. Francozi. A v novejši čas je priznavajo toliko Nemci iz rajha, kolikor tudi naši Nemci, kakor je pisal ravno list „Deutsches Volksblatt“. Tajé to pravo in ga nočejo priznati le tisti, ki hočejo, da mi ostanemo v tem položaju, v katerem smo sedaj. Tajé je *Madjari* in *Nemci*, pri nas tudi Italijani, protivijo se mu, ker bi potem izgubili svojo premoč nad nami. Toda nam je treba, da se ga držimo trdno, ker ono je jedino zavetje, ono samo nam zajamčuje obstanek, razvoj in napredek. Ako pogledamo okolo sebe, vidimo, kaj hočejo z nami, da nas hočejo uničiti: da nam gre za življenje.

Iz Trsta nam pišejo: „Pred nekoliko godina ustrojio se u Trstu mali zavod, da bi tu siromašni hrvatski i slovenski mladići našli utočišće, da mogu pohađjati srednje škole. Utemeljitelj bijaše nezaboravni naš velikan Dobrila. Njegova skromna želja bijaše da se u zavodu goji barem djelomice ljubav do hrvatskoga jezika. Hvalevredna želja ali . . . osta neizpunjena. Koga ide zato odgovornost, neka postavi ruku na prsa, te reče mea culpa, ako mladež neurodi očekivanim plodom. Malo rieči ali su od srca. Dakle gospodo . . . mozak na pravo mjesto te na rad. Sapienti pauci . . .“.

Divaško vilenico so 2. t. m. Slovenci iz Trsta in okolice, pa tudi z Goriškega in 2 zastopnika „Planinskega društva“ iz Ljubljane obiskali v številu kakih 500 oseb. Ta vilenica ali podzemeljska jama (Grotte) je poznana še le malo časa, a vendar je prirejeno vse dobro za obiskovanje. To je nepretrgana dolga jama, ki se poprek razleza vsopredno s površjem zemlje in ne globoko pod tem površjem. Kažejo pa se v njej razno veliki prostori, podobni raznim človeškim stavbam v velikem slogu, ob stenah pa se vrsté zaporedoma raznih veličin manjše stavbe in na stotine raznih kipov. Te stavbe in ti kipi so takó raznoteri, da najživahniša umetniška fantazija še vedno zaostane za temi prirodnimi tvorbami; kar se dostaje pa sestave ali kompozicije teh stavb in kipov, imajo največi umetniki obilo snovij za proučevanje prirodnih zakonov, seosebno teže, in estetiških zakonov, ki so tu pod zemljo takó rekoč posledica posebnega materijala in teže. Tudi preprosti človek občuduje nevedé lepoto, ki je v harmoniji v vseh oddelkih Divaške vilenice. Tudi to podzemelj-

sko čudo našega Krasa zaslovi polagoma daleč po svetu. Pohvalno je, da je domača občina oskrbela tudi slovenske napise poleg nemških in italijanskih; le pri vходу je doslej samo nemški napis. — Izletniki, katere so sprejeli z godbo, jim okrasili prostore pred kolodvorom in jih kratkočasili z domačim petjem, so se vrnili do cela zadovoljni, najbolje priporočilo za druge izlete!

S Pazinščine ili iz srca hrvatsko-slovenske Istre nam pišejo: Nije sramota biti ubogim, ali je velika sramota *postati* — svojom krivnjom — ubogim. — Mi smo — Hrvati-Slovenci — u Istri bogati, bogati brojem, budući nas ima dva puta više — nota bene po talijanskoj i njemačkoj statistici — da ne zaboravimo, *barem* dva puta više nego li stranaca. To imajući pred očima, morat će priznati svatko, da je Istra hrvatsko-slovenska, da u njoj imamo biti gospodari mi. Da *imamo biti* — da *bismo imali biti* — — no da-li i *jesmo* zbilja gospodari? — Negdje jesmo, negdje nijesmo; negdje jesmo, gdje ne bijasmo; negdje nijesmo, gdje bijasmo — negdje ćemo biti, gdje ne bijasmo; negdje nećemo biti, gdje bijasmo — — — *Negdje nećemo biti, gdje bijasmo*. Tko to veli? Naši dušmani. Zašto? Zato, jer „što se babi htelo, to se babi snilo“. Samo zato? Ne samo zato, nego i . . . — Zašto se, da se poslužim primjerom, zašto se medju hrvatskim svetom pušta trgovina i nadalje u talijanskih rukah? Tà u Hrvata-Slovenaca imade milijunà i milijunarà! Zar neće jošte prestati vremena ona grozna, u koja latinski prekomorac, došuljav se s prosjačkom palicom na hrvatska tla, bude tekom od deset godiničà prvim bogatašem dotičnoga gradića, prvim bogatašem i občinskim ravnateljem!? Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa! Zašto naš kmet nije jošte otvorio oči? Zašto se klanja, jadnik, i danas, a onomu, koji ga je ràd utopiti u žlici vode? Zašto živi još i danas po starih „užancih“ (običajih) — i po onih, uz koje će narodno gospodarstvo ostati naviek mrtvo? Tà naš kmet ima dosti zemljišta! Učitelji naroda, ruku na srce: „Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa!“. — Zašto? . . . no dosta o tome. Zašto, da kažem glavnu stvar, zašto da nećemo prodrieti kod budućih izbora u Pazin-gradu, srcu Istre naše — zašto da nećemo prodrieti, kad smo zadnji put pobijedili toli, toli sjajno — — Videant consules . . . Oni su odgovorni. Jao njima, ako im se bude moralo doviknuti: „Vestra culpa, vestra culpa, vestra maxima culpa!“.

TR.

Ljubljana. „Novice“ so začele izhajati v 5. dan jul. 1843, torej pred 50 leti, in one izhajajo do današnjega dne nepretržno. Priobčile so v št. od 7. t. m. v svoj 50 letni spomin na čelu bivšega prvega soglasja urednika dr. Janeza Bleiweisa in članek o njem, v soglasju s programom „Novice“ politiški članek: 50letnica „Novice“, potem njihov vpliv na gospodarstvo in književnost. „Novice“ kažejo v spominski št., kakó je bilo pred 50 leti na Slovenskem, in kakó je sedaj. Pravi liberalizem je dal tudi Slovencem dihati, in dal bi jim bil vse, ako bi se mogotci ravnali po njegovih načelih, kaktera dajó „vsakemu svoje“. „Druga moč, ki je dajala slovenski narodnosti rast in pomogla srečno odbijati sovražne napade, to je bila sloga med posvetnimi in duhovskimi rodoljubi. Zato bi bilo na pravem mestu izpregovoriti resno besedo tistim, ki so jeli v novejšem času po nepotrebnem vero mešati v našo narodno borbo, ter s tem cepiti naše dušne in gmotne moči. Žalibog, da se nam zdi, da je zdaj vsak opomin v tem oziru zastoj“. „Če tisti, ktere imenuje Kristus sol zemlje, ne čislajo njegovih zapovedij, kaj hočejo drugi? Sapienti sat!“

O književnem preporodu govoré „Novice“, kake težave

da so bile od začetka s slovenskim jezikom, z uvajanjem sedanjega pravopisa, ko je bilo odpravljati bohoričico, potem z „ilirizmom“, ki je hotel združiti naš s hrvatskim jezikom. Bleiweis da je gledal na tedanje potrebe in zato se je držal domačega narečja, drugače da bi se bilo mnogo naših od-tujilo narodu. Pač pa so „Novice“ zvesto poročale o napredku drugih Slovanov ter s tem povzdigovala slovansko zavest, vzbujale zlasti med razumništvom zanimanje za druga slovanska slovstva. „Občno se lahko reče, da nobeden slovanski narod se tako ne zanima za druge slovanske narode, kakor baš slovenski, in nemalo zaslugu zato imajo „Novice“. „Novice“ imajo silno veliko zaslug za duševni razvoj naroda slovenskega, in spodobi se, da se slovenski rodoljubi danes ob 50letnici „Novice“, 50letnici književnega preporoda spominjajo njihov neumornega delovanja“.

V resnici, v pogledu na ta spomin ni nobena kritika na pravem mestu; „Novice“ so se porodile v posebnih razmerah, njihov oče, ki jih je slavno vodil več nego jeden rod, je bil tudi sin ne le svoje dobe, ampak tudi posebno kvalifikovan; mnogo je v takih okolišnih zavisno jedino od voditelja, in drug voditelj bi jo bil tu in tam ukrenil načelno drugače, na nekatere strani slabše, na kako drugo stran pa boljše: no nam je sprejeti, kar se je vršilo in zgodilo, in bilancija ostane za „Novice“ vedno ugodna. Slovenski narod je dolžen v spomin 50letnice s hvaležnostjo gledati v minulost 50 let, v katerih so „Novice“ toliko in tudi blago vplivale na ves razvoj slovenskega naroda.

„Radigoj“, dijaško podporno društvo se je osnovalo s sedežem v Ljubljani. Namen mu je, podpirati dijake slovenske narodnosti po dovršenih srednjih šolah, da jim omogoči nadaljevanje svojih studij na viših šolah, ter da na više šole vstopivšim dijakom pospešuje in olajšuje studije. Ta namen se dosega z nasveti, kateri stroki saj se posvetijo, kakó naj bi delovali za svoj narod, dejanski pa s tem, da jim oskrbi za podpore, poučevanja, da ali jim zagotovi iz lastnih sredstev podpore za določeno dobo ali do dovršenja višesolskih studij. Društvo more podpirati tudi mlade Slovence na konservatorijih ali akademijah upodabljačih umetnostij.

Člani so častni, ustanovniki, redni in podporni. Redne vzprejema odbor ter daje izkaznice. Redni član plača 2 koroni vzprejemnine in 5 koron letnine. Občni zbor je vsako leto meseca julija ali avgusta; on voli predsednika, namestnika in 13 odbornikov. Odbor rešuje prošnje, sklicuje občni zbor in gleda, da ustanovniki izvršujejo dolžnosti. Kdor dobi podporo, zaveže se, da jo brez obrestij vrne v poljubnih obrokih, takoj ko mu je možno. V slučaju razpuščenja društva, dobi imovino „Slov. Matica“ proti nagradi 5% dohodov, dokler se ne ustanovi jednako društvo. Gosp. Josip Gorup, veletržec na Reki, je podaril novemu društvu 10.000 koron in dal s tem zgled drugim imovitim rodoljubom. Društvo je zasnovano takó, da bode njegovo imetje vedno služilo istim namenom; a glavno je, da naraste glavnica, ker se bodo jedino obresti od te dajale v podporo. Podpora je častna, ker se more vrniti, in torej ni nikaka beračija, ako kdo prosi zanjo; je pa tudi dobrota, ker se dobi v pravi čas, ko bi je dijak sploh ne dobil ali ne mogel dobiti drugače, in potem tudi zaradi tega, ker se vrača brez obrestij. Glavnica se v najneugodnih slučajih ne skrči, ker se jej ponajveč zgodi to, da kdo ne povrne podeljene mu podpore, in da ona torej teh izostankov ne more pritakniti sama sebi. Vse kaže, da glavnica bode rastla pozneje tudi po povračilih; sedaj pa je želeti, da naraste do velike vsote po darovih, ustanovninah in letninah množčih se članov. Ako hoče izdatno delovati „Radigoj“, treba mu je glavnice vsaj 50 do 100 tisoč. gld. Društvo je

z moralnega stališča visoko poštovati, ker boderastlo v mladini zaupanje v narodno pomoč in jo bode s tem krepilo v stremljenjih; vzgajalo bode zajedno ponos v dijakih, ki, dasi nadejajoč se podpore, bodo vendar prizadevali si, pošteno vrniti, kar se jim podeli. Mi iskreno priporočamo novo društvo „Radigoj“ vsem rodoljubom slovenskim.

Slavnost Sokolskih društev v Ljubljani je privabila obilo deputacij iz raznih dežel slovenskih in s Hrvaškega. 8. julija so se delegati Sokolskih društev posvetovali in sklepali o društveni organizaciji. Na večer je bila zabava z vspešnim. Dne 9. julija je bil ob 10. uri zjutraj slavnostni sprevod, spredaj je bila kavalkada Ljubljanskega Sokola, potem so sledila sokolska društva: Zagreb, Trst, Gorica, Povačma, Novomesto, Mozirje, Zagorje ob Savi, (Domžalska godba), Celje in Ljubljana. Za Sokoli zunanja narodna društva.

Popoldne je bila velika ljudska veselica pri Kozlerju z obširnimi vspešnim. Prva točka je bila prolog: Pozdrav Sokolom, zložil A. Aškerc, govoril pa Josip Nolli. Ta duhoviti in spodbudni prolog je „Slovenski Narod“ priobčil v okviru, okrašenem z narodnimi barvami. Pesnik kaže na slovansko hrabrost v minulosti, na potrebo vezbanja fizičnih močij v sedanjosti, a tudi na jednako potrebo, da si urimo duševne sile. Gledé na prvo potrebo poje: „In kakor sokol z bistrimi očmi Pod seboj vidi vse in vse motri Ter brž z višav na gnezdo svoje šine. Če ropar k zárodu se mu približa: Tako odganjajmo i mi posléj Sovražnih ptic od domovine mej!“ Gledé na dušno potrebo: „Že čas se bliža, nov in obči čas: V krvavem boji národ z národom Ne bode meril več se za prvenstvo; Bodoči boj bo nekrvav — duševen, Duhóv to boj z orožjem bo duševnim. Za boj ta krasni vadimo posléj I mi Slovani resno se zárána! Kdor v boji v tem kulturnem bo močnejši — Njegova zmaga, slava in bodočnost. Težavna borba je za ideal! Zato v stremljenji, hrepenenji svetem Po njem mi vztrájajmo pogumno vsi! Ta vztrajnost, bratje, moška je značajnost! . . . Na skupno delo dvigni vsak desnico: Za narodnost, pravico in resnico!“

Te slavnosti se je udeležilo na tisoče naroda ob sprejemu deputacij in še bolj ob glavnem sprevodu; vse se je vršilo v najlepšem redu. Pri skupnem obedu se je navrstilo mnogo govorov in napitnic; oduševljenje udeležnikov je bilo obče.

Družba sv. Cirila in Metoda bode imela letos svoj glavni občni zbor v Sežani na Krasu, in to 26. tega meseca.

Sv. Cirila in Metodiju na čast so zažigali po gorah koroških Slovencev kresove; potem pa tudi na Kranjskem, Goriškem. Na Moravi, kjer je zapovedan praznik, se spominjajo svetih blagovestnikov najintenzivneje ne le v hramih božjih, ampak tudi po društvih. Na Češkem pa se le malo zmenijo za pomen tega dne, kakor trdi „Vyšehrad“, in to je slabo znamenje. Sicer pa se zapadni Slovani, med temi tudi Slovenci, držé bolj zunanosti, nego da bi šli na stvar. Tu in tam je kak krst na ime svetih blagovestnikov, potem imena društev, kakor slovensko šolsko društvo, a misli ne sežajo mnogo dalje. Latinizatorji še posebe vse zatrejo, kar bi se utegnili obuditi med širšim narodom.

Od Velike Nedelje na Štirskem nam pišejo: „Tukaj se je ustanovilo dne 8. junija t. l. uže jako potrebno katoliško slovensko bralno društvo „Mir“, kateremu je župnik g. Peter Skuhala voljen predsednikom, poleg vrlih rodoljubov odbornikov. Dal Bog, da bi bilo mlado društvo krepka podpora ne samo katoliško-slovenskim, temveč sploh tudi slovanskim interesom v obče ter da bi sploh rado podpiralo

tudi liste, kateri zgovarjajo skupne kulturne interese slovanskih narodov. Ako ne bomo gojili teh skupnih interesov boljše nego doslej, dosežemo še manje. Da pa bode naše mlado društvo ustrezalo svojemu namenu tudi na to stran, zato so nam porok gospodje, ki sedé v odboru našega društva, in katerih srca plantijo za narod.

Zmago pri Sisku, ki so jo 22. junija 1593 nad Turki priborili Slovenci in Hrvatje s pomočjo sosednjih Nemcev, praznovali so letos v 300letni spomin na Slovenskem in Hrvaškem, specijalno v Ljubljani, Sisku in Zagrebu. Po novinah so govorili o tej 300letnici tudi drugi narodi v Avstro-Ogerski, po nemških listih se ve da takó, da bi se ne razvidele zasluge slovenskih in hrvaških junakov. Hrvatje in Slovenci so priobčili tudi spise in še ohranjene slike o slavni bitki pri Sisku, katera je rešila uničenja naše dežele. Med Slovenci priobčuje arhivar Koblar v „Izvestjih“ zgodovinsko razpravo, oprto na pisane vire, na listine, ki ležé v kranjskem dež. arhivu. Iz vsega se vidi, kakó je sebosno Kranjska žrtvovala se in do skrajnosti delila denarne pomoči; a vidi se tudi tu, da ni bilo denarne pomoči od tam, odkoder so jo tedaj najbolj pričakovali kranjski stanovi.

b) ostali slovanski svet.

Češka. Grof Ivan Harrach, bivši češki državnozbornski poslanec in sedanji člen gospodske zbornice, položil je mandat deželnega zbora češkega, izjavivši svojim volilcem (iz naroda, ne veleposestva. Op. ur.), da je sedaj češki narod prešel do cela v tabor mladočeški, da se ne kaže blizu cilj stremljenj češkega naroda, namreč izvršenja državnega prava. To se ne doseže, dokler se ne doseže poprej sporazumljenje z nemškimi sodeželani, tega sporazumljenja pa se sedaj ni nadejati. Trdijo tudi, da je Harrach slišal tako sodbo o sedanjem gibanju na Češkem, da je izgubil vsakatero nado do boljšega v bližnji bodočnosti. Grof Harrach se šteje zvestega sina češkega naroda, in morali so ga zaresni premisleki napotiti do sedanjega koraka, ko pravi sam, da ni mislil, da pred smrtjo odloži svoj mandat, izročevan mu od naroda samega. Ali ravno huda doba, če v resnici ima ostati še nadalje, bi morala spodbujati take močake k vstrajnosti. Kakó pa je možno doseči sporazumljenje z Nemci češkimi, če postopajo takó pristranski? In zakaj ravno sporazumljenje jedino na Češkem, ko je povsod jednako in za odlomke raznih slovanskih narodnostij gotovo še potrebnije, nego za nemški odlomek na Češkem? Uže jedino to bi moralo vspodbujati k vstrajnosti vsakega odločnega dejatelja, ko vendar ne gre, da bi se jednemu narodu zagotovilo prvenstvo na vse strani, a se prezirajo milijoni slovanskega naseljenja. Naj se napravi torej *poprej* sporazumljenje; no zato je dolžnost sebosno še takih patrijotov. kakoršen je grof Harrach, da stvari pojašnjujejo na pristojnem mestu Grof Harrach je napravil veliko napako, da je odložil sedaj svoj mandat; v odločilnih trenutkih se kaže pravi patriotizem, in ta ne obupuje. Mladočehi niso toliko trmoglavi, le uslovja za pogajanja naj jim dajo, pa bodo videli vsi strogi sodniki, da je tudi pri njih razum še doma, in ne le trma. A uslovja morajo biti češkega naroda dostojna, t. j. pravična, enakopravna, ne pa taka, da bi spravljala češki narod pod noge kaki drugi narodnosti.

Vedno bolj zatrjujejo, da osrednja vlada hoče jeseni drž. zboru predložiti novelo, vsled katere bi ne bilo treba več prašati dež. zborov, kedar bi ona hotela vstvariti ali prestrojiti kak sodiščni okraj. Oficijozen Dunajski list trdi, češ, da Nemcem je treba dati zadoščenje, ko so jim Mladočehi storili krivico v dež. zboru češkem. Nekateri menijo,

da brez $\frac{2}{3}$ glasov ne spravi vlada namerjane novele pod streho, in tudi poljski listi se ustavljajo tej nameri. Če vlada res misli kaj takega, potem je popolnoma pozabila, da je z Dunajskimi punktacijami hote'a doseči sporazumljenje obeh narodnostij na Češkem. Kako pa naj sprejme češki narod tako sporazumljenje, katero se mu vsiljuje, zastran katerega hočejo celó dosedanje zakone izpreminjati?

Dr. Herold vidi v postopanju vlade in liberalnih Nemcev malenkostnosti, v tem ko so po njegovem mnenju Mladočehi dali češkemu vprašanju pomen evropskega vprašanja. Ta zastopnik dokazuje, da je treba imeti potrpljenje, in to je tudi res, ker preobrti v smislu državnopravnih narodov ne morejo se vršiti naglo. Zato je pa tudi vsaka kritika, ki nadleguje Mladočehe z dosedanjimi nevspehi jako malenkostna. Druga je, ko bi se jim svetovala logika, s katero bi v še večji meri spravljali vlado in vse gospodovalne narode v moralno stisko. Sredstev te logike je mnogo, a Mladočehi jih rabijo le premalo.

Meseca junija je Ustredna Matice školska priredila več primernih slavnostij v Pragi, ki so trajale tri dni. Dohodka je bilo 21.000 gld. Prago bodo posnemali v več drugih mestih čeških, in to je prav, ker se tako probuja narod.

Klub češkega konservativnega veleposestva v češkem dež. zboru se je 8. t. m. v obilim številu zbral, posvetoval od 2—7 ure pop. ter sklenil seznati volilni shod, in da shod v svoj čas skliče načelnništvo stranke. Shod se pa skliče zaradi različja mnenj, ki so nastala poslednji čas v plemstvu. Govorili so tudi o „srednji stranki“, katere ni sprožilo konservativno veleposestvo, katero pa želi nemiška levica, katera skuša izkoristiti sedanje stanje na Češkem.

V Zbraslavi, blizu Prage, so priredili krajno narodopisno razstavo, ki kaže o posebno dobrem vkusu prirejevalcev in daje pouk, kakó bode prirediti veliko narodopisno razstavo vsega češkoslovanskega naroda v Pragi 1895.

Josef Ressel, rojen v Chrudimu 29. junija 1793, češki rojak, iznašel je, kakor znano, vijak za parnike, in to mu je priborilo nesmrtnost v tehniški znanosti in pri naprednem človeštvu v obče. Postavili so mu uže davno spomenik tudi pred Dunajsko tehniko, in sedaj ob 100letnici njegovega rojstva so častili njegov spomin na Dunaju, v Chrudimu, v Pragi in drugod. A za življenja je imel za svojo imenitno iznajdbo samo nehvaležnost; drugi so si prilastili njegovo zaslugo, in v Londonu so mu zapravili celó listine, s katerimi je dokazoval svoje prvenstvo gledé na iznajdbo vijaka za parnike. Dobro, da ni doživel še te britke novice, donesene njegovim sorodnikom malo dnij po njegovi smrti; umrl je z dne 9. na 10. okt. 1857 v Ljubljani. Tolažiti se nam je z obnim zlom, katero običajno zadeva velike duhove, da jim kradejo, kar je njim svojstvenega. Saj so ravno v tem stoletju okradli ubogega, pohlevnega in prepassivnega Roberta Mayerja, ki je izsledil zakon o ekvivalentu gorkote in dela, in ki se imenuje zaradi tega z vsem pravom Galilei XIX. stoletja. Sedaj pa je vsemu svetu znana velikanska znanstvena zasluga R. Mayerjeva, kakor tehniška iznajdba Resseljeva.

„Matica Hrvatska“ je imela 2. t. m. svoj redni občni zbor v Zagrebu. Predsednik prof. Tade Smičik'as je govoril o pok. podpredsedniku Lopašiću in njegovih delih. Zahvalil se je tudi deželni vladi na 2000 gld. podpore. — Tajnik in blagajnik Iv. Kostrenčić najprej obširnije sporoči o prenosu ostankov Draškovičevih iz Radgone v Zagreb in teh, ki imajo zasluge zato. Lanske knjige so se tiskale v 9000 odtisov, a v 3 tednih so vse pošle. Letos izroči „Matica“ celó 12 knjig svojim članom, in sicer okolo Božiča. Med drugimi pride na vrsto od prof. Fr. Ks. Kuhača napi-

sana: „Glazbotvorci in glazbeni improvizatori ilirskoga doba“; ta rukopis je „Matica“ nagradila iz zaklade Adolfa Veberja. Potem „Ruski pripovedači“, knjigo, katero je spisal dr. Mil. Šrepiel. Novo serijo knjig pod naslovom: „Slavenska knjižnica“ začne „Matica“ obelodanjevati; prva knjiga bode ruska in bode obsezala Turgenjeve pripovedi: „Plemičko gnezdo“ in „Rudjina“, kateri je preložil velik hrvatski stilista pokojni Jos. Miškatovič. Tiskal se bode tudi prvi zvezek: „Hrvatske narodne pjesme“, in sicer najprej epske. „Matica“ je imela iz preostanka od 1891. in dohodka 1892. l. vsega dohodka 36.787 in ravno toliko stroškov. Za slog, tisk in papir je šlo 16.336 gld. 49 kr., za risarije, geografske karte in slike 1.649 gld. 3 kr., za nagrade pisateljem 4.318 gld. 5 kr. Vkupna temeljna glavna razum hiše znaša sedaj 19.136.30 gld. Zaklada grofa Iv. Nep. Draškovića je imela letos dohoda 841.34 gld. Od te vsote sta nagrajena prof. dr. M. Kišpatić s 450 gld. in dr. M. Šrepiel s 300 gld. — Sedaj ostaje tudi zaklada grofa Iv. Nep. Draškovića, katera znaša 20.690.50 gld.; potem znaša zaklada Kotura 4360.75 gld. in dohodek iz zaklade Ad. Veber-Tkalčevića 307.35 gld., od katerih je dobil prof. Kuhač nagrade 300 gld. Ta zaklada Veberjeva znaša skupej 7024.96 gld. Strossmayr je podaril za izdajanje narodnih pesmij 1000 gld. Ves glavni imetek — brez hiše v vrednosti 90.000 gld. — znaša 54.809.85 gld. — Narodne pesmi bodo dobivali člani po 1 gld. 50 kr., nečlani pa po 4 gld. V odbor pri dopolnjevanju so prišli blizo vsi stari odborniki, Kostrenčić ostane blagajnik i nadalje. Kakor se vidi, v odboru „Matice Hrvatske“ so možaki, ki vedo, kakó je treba vršiti dandanes narodno dolžnost takega društva. No, „Matica“ razpolaga tudi s sredstvi, da daje podstave čvrstemu razvoju, pogum odbornikom i spodbujenje naroda. Vprašanje je, ali bi odbor „Slov. Matice“, tudi ko bi razpolagal razmerno z enakimi sredstvi, imel glavo in še bolj srce za take ukrepe, kakor ima odbor „Matice Hrvatske“.

„Reka mora ostati italijanska!“ Madjarski zastopnik je rekel nasproti Reški deputaciji, da Reka je italijansko mesto in da mora ostati italijansko, ker je Madjarom razvoj svetovne trgovine potreben, a da madjarski jezik ne seza čez meje Magyar-Orszaga, bila bi torej trgovina proti vstoku nemožna brez pomoči italijanščine. Zatorej da je in da bode i nadalje Reka italijansko mesto. Madjarski gospodujoči stranki, ki igra opasno igranje, ni nič za posledice, kaj bode z Reko ali primorskimi zemljami, ako se poitalijančijo popolnoma. Sicer pa je tu madjarski šovinist priznal, da z madjarščino v najboljem slučaju ne prideš čez meje sedanje Ogerske.

O Hrvatih in Srbih piše „Глас Црногорца“ v pogledu na Gundulićevo slavnost: Hrvati in Srbi se trgajo za Gundulića: ali ni to najbolji dokaz, da so Hrvati in Srbi jeden narod, da so rojeni bratje, ko jednega pesnika i jedni i drugi priznajo za svojega pesnika? Daj Bože, da to zajedniško priznanje, zajedniški ponos in zajedniško spoštovanje nasproti velikemu pesniku zapreči razdor med Hrvati in Srbi v sosednej nam monarhiji, pa da se kakor pravi bratje pomirijo pred Gundulićevim spomenikom, da bi kar najobilneje izkazali spoštovanje i Gunduliću i Dubrovniku, katero mu dolgujemo vsi.

Poljsko-katoliški shod v Krakovu je bil od 4. do vključno 7. t. m. Došel je tudi metropolit galiških Rusov Silvester Sembratovič, takisto grško-ruski škof Peleš, poleg več drugih svečnikov ruskih unijatov. Metropolit Sembratovič je rekel, da Malorusi se ne oduševljajo za pravoslavje, zato je poljsko plemstvo dolžno z vsemi silami pod-

pirati unijo in unijatski obred. Tudi plemstvo je bilo zastopano obilo. Predavali so o raznih tematih; jeden udeležnik je svetoval, naj bi se odstranjeval preveliki židovski vpliv s tem, da bi se trgovina preselila bolj v roke ariških narodnostij. Ta potreba je v Galiciji že davno nujna!

Bile so tri skupne seje, v katerih so govorili kardinal Dunajevskij, mitropolit Sembratovič, nuncij Agliardi. Telegram papežu protestuje proti omejenju svobode papežev. K shodu se še povrnemo.

Romunci so hoteli napraviti 9. t. m. narodni shod v Sibirju; a Sibirjski meščanost ga jim ni dovolil. Ko so se obrnili do notranjega ministerstva, je to odgovorilo, da ni nobene zapreke za shod, a minister izročil je še posebne instrukcije, katere navajajo uslovja, pod katerimi naj se vrši shod. Romunci so pa hoteli brez takih uslovij zborovati, in ker se jim ni dovolilo, odložili so shod na nedoločen čas. Minister notranji je zahteval, da ti, kateri niso ogerski državljani ne morejo se udeležiti shoda ne kot člani, ne kot poslušalci, in da tancem ni niti dovoljeno k shodu. Po židovskih glasilih se sami Madjari opravičujejo sedaj, češ, da podrejena oblast je pokazala preveč gorečnosti, dasi „iz dobrega namena“. Vitez svobode je nekoliko sram ali, prav za prav, strah, ker vedó, da tako postopanje, ko ni dovoljeno niti razgovarjati se o narodnih vprašanih tlačenim narodom, le povečuje nevoljo med njimi. Hudo jim je, da je začelo nekoliko francoskih, italijanskih in nemških (antisemitskih) novin pisati za tlačene narode proti madjarskemu pritisku.

Črna Gora. Bližajo se dnevi, ko se učenjaki in naobraženci raznih slovanskih narodov pripravljajo na pot v Črno Goro k 400 letni proslavi prvega Obodskega tiska s cirilico. Ruski, češki profesorji in drugi naobraženci so se že oglasili pri Obodskem odboru, ki bode skrbel, da se že v Kotoru sprejmejo gostje na Cetinje. Iz Trsta odpluje brzi parobrod 19. t. m. in odpelje gotovo tudi odtod kakenga potnika v Črno Goro. Drugi odpotujejo iz Reke po parobrodu. Slavnost, kakor znano, prične dne 26. julija in bode trajala z izleti v razne pomenljive kraje črnogorske 4—5 dni. Ruska akademija nauk v Petrogradu pošlje povodom te proslave knezu Nikoli umetniški izdelano pergamentno adresno, s podpisom predsednika akademije V. K. Konstantina Kostantiničeva. Matica srbska v Novem Sadu pošlje svojega zastopnika. Na predlog znanega prijatelja slovanskih narodov, g. Morfila, profesorja slovanske literature na Oksfordskem vseučilišču je sklenil senat tega vseučilišča: da svoje spoštovanje nasproti kulturnemu napredku srbskega naroda in svoje simpatije do Črne Gore posvedoči s tem, da po posebnem odposlancu pošlje knezu Nikoli adresno čestitanja. Prinese jo mladi slavist, g. V. Kozenc Chardi, ki se bavi z izučevanjem srbskega jezika in književnosti.

Spomin na to, da se je pred 400 leti zasnova la na Obodu, sedanjem črnogorskem kraju, tiskarna za cirilski pisane knjige, je obsežnega pomena; ta 400 letna proslava je letos za Slovane najpomembnejša; noben praznik ni bil in ne bode letos tolike važnosti, kakor ta. To je umel knez Nikola, zato je povabil vse slovanske narode brez razlike, da bi se v obilnem številu člani teh narodov udeležili slavnosti. Črnogorski Gospodar je dal slavnosti s tem vseslovanski kulturni značaj, in ta značaj tudi dejanski ima. Kajti cirilico sta priredila sv. Ciril in Metodij za vse slovanske narode, za vsa narečja slovanskih jezikov, in so vse druge abecede nasproti azbuki le šibki, slabi pomočki, ki iz notranjih vzrokov morajo slabo vplivati na pristnost govora slovanskih jezikov. Prvotna cirilica je jedino pravo sredstvo za pokrivanje bistvenih glasov slovanskih jezikov, in v tem pogledu je tudi srbsčina

storila korak nazaj, da so jej po Vuku vsilili ponarejeno, popačeno azbuko. Spomin na Obodsko štamparijo opominja celo Srbe, da bi popravili sami na svojej sedaj rabljeni azbuki, kar se je pokvarilo, najbrže vsled nerazuma od jedne, in iz političkih vzrokov od druge strani. Koliko bolj je premišljevali pomen 400 letne proslave tem slovanskim narodom, katerim so v najugodnejšem slučaju vsilili latinske črke za pokrivanje glasov v njih jezikih!

Naj bi 400 letna proslava prve s cirilico tiskane knjige v Obodski tiskarni otvorila oči sosebno zapadnim Slovanom ter jih napotila do modrih ukrepov, do približanja vsaj v jednom kulturnem pomočku, kateri se nahaja v cirilici, in sicer v nepokvarjeni cirilici. No mi še v poslednji čas pozivljemo slovanske naobražence, naj bi od vseh krajev došli v 26. dan julija (novega štetja) k slavnosti v Črno Goro.

Prestolonaslednik knez Danilo je prevzel pokroviteljstvo sedanje proslave; kneževska vlada je pa odredila vojvodo Plamenca za svojega poverjenika v odborovih sejah, katere so sedaj vsak dan. Razdelil se je v pododbore, n. pr. za sprejemanje gostov; v te odseke se oglašajo rado tudi meščanstvo za sopomoč.

Iz Petrograda dojde slavni V. J. Lamanski kot poslanec Petrogradskega vseučilišča. Vseučilišče Charkovsko pošlje knezu Nikoli adresno.

V Srbiji je skupština sprejela trgovinske pogodbe z Avstro-Ogersko in Nemčijo. Poprejšnje ministerstvo Avakumovičev pride vsled sklepa skupštine na zatožno klop. — Kralj je podelil knezu Nikoli in prestolonasledniku visoke redove; to kaže, da vlada prijateljstvo med obema dinastijama. Prestolonaslednik črnogorski obišče srbskega kralja jeseni.

Imperatorskoe arheologičeskoe občestvo v Moskvi je zasnova lo „Slovansko komisijo“ (predsednik prof. M. Sokolov, tajnik M. Speranski). Namen te komisije je izdajati starine slovanske v tem širokem smislu, kakor si je to predstavljal P. I. Šafarik. Slovanska komisija želi podpore in prispevkov vseh znanstvenih društev slovanskih in vseh, ki se bavijo z raziskovanji minulosti narodov slovanskih.

IX. ruski arheološki shod bode to poletje v Vilni; udeležijo se ga tudi zastopniki češki Moskovsko arheološko društvo, sosebno pa njegova predsednica grofinja P. S. Uvarová, so se kar možno trudili, da bi ta shod postal vseslovanski, da bi mogli doiti zlasti zastopniki Slovanov zapadnih krajev.

Nemčija. Meseca junija so se vršile volitve v državni zbor. Razne stranke so se jako izpremenile; glasovi so se cepili, kakor ne nikdar poprej. Primeroma so najbolj narasli glasovi socialnodemokratski stranki, katere je pridobila 8 novih zastopnikov, največ so jih izgubili takó zvali „freisinnige“, namreč 32 zastopnikov, potem središče 9 in Welfi 3. Največ novih mest, namreč 10 so pridobili antisemiti. Tudi Poljaki so pridobili 2 sedeža. Med 397 skupnimi poslanci je sedaj 44 socialnih demokratov, 16 antisemitov, 19 Poljakov; 74 konservativcev, 24 členov državne stranke, 50 socijalnoliberalnih, 12 freisinnige Vereinigung in 24 freisinnige Volkspartei, 96 središča, 7 Welfov, 11 južnonemške Volkspartei, 9 divjakov, 1 Danec, 7 alzaških protestarjev, 3 Alzačani za vojaško predlogo.

Vidi se, kakor da bi se bil bil boj pri teh volitvah jedino zastran vojaške predloge; pomenljivo je, da je kapitalistiška stranka poražena to pot, da se je razkrila moč socialnih demokratov, in da se je okrepilo antisemitsko mišljenje. Med izvoljenimi 16 antisemiti so možje različnih barev, pravih antisemitov v plemenskem smislu je še le malo, a po-

stavili so antisemiti svoje kandidate na 89 krajih, in povsod so dobili lepo število glasov. To je za bodočnost večega pomena nego naglo naraščanje socijalnega demokratizma, kateremu so tu in tam Židje na čelu ali vsaj agitatorski posredniki.

Vsekakor dajo te volitve misliti „novemu tiru“ velikonomške politike. Cesar Viljem je otvoril državni zbor 4. junija z govorom, ki se odnaša k novi vojaški predlogi. Govor se ve da dokazuje potrebo povečanja vojaških sil. Pomenljiv je ta-le stavek: „Ako nalaga uže geografsko položeno in zgodovinski razvoj Nemčiji dolžnost, skrbeti za razmerno veliko vojsko, je nadaljnje razvijanje (Ausbildung) naše vojne sile v pogledu na napredke zunanjih držav, neizgobno potrebno.“ Kakó je umeti ta „zgodovinski razvoj“, je pač jasno tem, kateri opazujejo, kako je nastala sedanja Velikonemčija. Opomniti je, da kancelar Caprivi novo vojaško predlogo, ki poševa dvoletno službo, in katera ima veljati le 5 let, zagovarja s tem, da se davki povišajo borzi in tem, kateri so najmočnejši, prizanesa da se kmetijstvu in šibkim. Takó ali takó hočejo s popravljeno predlogo prodrati, in sicer se bavi drž. zbor sedaj jedino s to predlogo. Debate bodo zanimale vso Evropo, kakor so jo zanimale državno-zborske volitve.

Ruski prestolonaslednik, ki je bil šel v Anglijo, vrne se preko Berolina, in tu se snide s cesarjem Viljemom, kateri ni bil v Berlinu, ko se je peljal cesarjevič v London k svatbi in kraljevi rodbini preko istega Berolina.

Zadače in pohvala nemške žurnalistike. V Monakovu je otvoril zborovanje nemških pisateljev in žurnalistov v dan 8. jul. princ Ludovik bavarski ter rekel med drugim: „Žurnalistika ima še viši pomen: ona je vez, katera nas veže s 17 milijoni, kateri jednako nam, govoré nemški jezik in so istega imena z nami, ali ne pripadajo k nemškemu cesarstvu. Teh 17 milijonov, kateri bivajo nekaj ob naši meji, nekaj pa raztreseni po svetu, se vzdružujejo z literaturo v zvezi z nami. Mi vsi se udeležujemo srčno njih blaginje in njih zla. Podpirati pa moremo njih stremjenja, da ohranijo nemštvo, le zasebnim potom. V tem smislu delujeta nemški *Schulverein* in pa „Društvo za vzdrževanje Nemcev v zunanjih deželah“. Z diplomatiško intervencijo države ali pojedinih držav se ne dá nič doseči; taka bi stvar Nemcev zunaj cesarstva le poslabšala. Irredentizem je daleč proč od nas; kar želimo, je, da bi se Nemci zunaj Nemčije imeli dobro, da bi se vedli kot dobri podaniki svoje vlade, kot dobri državljani svoje države in ostali, kakor je bilo vedno doslej.“ „N. F. P.“ je za to laskavo priznanje nemškega časopisja v članku posebe pohvalila princa, ki bode kedaj kralj bavarski. Princ je resnico govoril; nemško časopisje izpolnjuje nasproti nemškemu narodu zunaj Nemčije ne le natanko svojo dolžnost, ampak celó v toliki gorečnosti, da seza v sredstvih čez meje dostojnosti in moralnih zakonov, veljavnih tudi za narode drug nasproti drugemu. Ko bi hotel kak princ, recimo, kak ruski veliki knez ali pa prestolonaslednik črnogorski knez Danilo posnemati bavarskega princa, prišel bi v velike stiske. Govoriti bi moral drugače. O kakem slovanskem *Schulverein*u, ki bi deloval za Slovane „na mejah ali raztresene po svetu“, bi ne mogel govoriti, *ker ga ni*; jednako ni društva, katero bi skrbelo za interese Slovanov v zunanjih deželah, kakoršno deluje med Nemci, in to ravno s sedežem v Monakovu. Slovanska žurnalistika nima tudi skupnega jezika, in to je največ krivo, da tudi njih časnikov ne čitajo, kjer bi bilo za Slovane potreba, da bi jih čitali in uvaževali. Za Slovane ni diplomatiških intervencij, kakor jih bayarski princ ne odobruje niti za Nemce;

a v tem ko imajo poslednji privatne pomočke za varovanje interesov zunanjih in raztresenih krvnih bratov in svetovna uvaževana glasila, so Slovani brez takih pomočkov in toliko veljavnih glasil, pisanih na kakem občem jeziku.

Bavarski princ Ludovik je potrdil, kar Nemci imajo dejanski, a je nehoté pokazal na nedostatké Slovanov. Poslednjim je dal tako lekcijo, da mi takisto odkrito pripoznavamo pomen njegove obče veljavne izjave, kakor Nemci. Ali ni tužno, da nam na toliko važne strani morajo odpirati oči inorodni veljaki?

O Gunduličevi slavnosti bomo še posebe poročali in pri tem poštevali različne izjave. Slavnost je bila velika, po vsem dostojna pesnika in slavitelja. A taka slavnost zahteva tudi odgovarjajočih praktičnih posledic, da ne izgine kakor kafra brez sledu in koristi našim narodnostim.

Na odopisne razstave na Češkem. „Národopisná výstava pro západní Čechy v Domažlicích“ bode letos v dneh od 3. do 10. septembra. Poleg skupine zemljedelske, obrtne in trgovinske, bode tudi razstava ženskih del, šolstva itd. Namen narodopisnega oddelka je podati obraz ali sliko Domažlička iz minulosti, in to od praveka do današnjega dne ohranjenih ali živih spomenikov. Tu bodo oddelki: predhistorijski, historijski, literarni in umetniški, krajepisni, kroji, vezenje in slikanje, domačnost mestna i selska. — Potem bode od 13. do 27. avgusta „Okresní národopisná a průmyslová výstava v Hlinsku“.

V stoletni spomin Kollarjev se po vseh češko-slovanskih zemljah vrše slavnosti; v Kromerizu je imela še poseben pomen, da jo je priredilo ondotno politiško društvo. Na Slovaško ne smejo priti s Češkega udeležiti se takih slavnosti, ker bi jih zapodili, oziroma zaprli, kakor je zažugal minister Wekerle.

Akad. društvu „Syč“ in „Bukovina“ je vlada na Dunaju razpustila, češ, da ste zapleteni v demonstracijo proti metropoli Sembratoviču.

Češke ženske so na Chicagski razstavi razložile češka vezenja in knjige, in sicer pri severnem vходу v „Gallery of Honor“. Knjige so krasno in vkusno vezane, in so se oduševljeno sprejele. Vezanja so vzbudile takoj veliko pozornost občinstva, sosebno ženskega. Vezanj je kakih 200. Gospa Naprstkova je poslala tudi namiznih lepoticij.

Z M E S.

Židje v Avstro-Ogerski. Po popisu leta 1890. je bilo v cislitavski polovini cesarstva 1.143.305 Židov. Od teh jih je 772.213 v Galiciji, 128.729 v Dol. Avstriji, 94.179 na Češkem, 82.717 v Bukovini, 45.324 na Moravi, 10.042 v Sileški itd. Na Ogerskem pa skupno 725.222 (od teh jih pripada na Hrvatsko 17.261 in na Reko 489). V 10 letih so se razmnožili za 86.908 in v 40 letih za 356.697; v 40 letih so se podvojili na Ogerskem. V Peštbudinu je bilo leta 1890. Židov 103.317, na Dunaju pa 158.490, v glavnem ogerskem mestu je uže vsak 5. človek Žid, na Dunaju pa vsak 13. človek. Le Črnovec, Levov in Krakov nadkrilujeta v tem pogledu pomadjarjeno glavno mesto Ogersko, v onih mestih je malone vsak 3. ali 4. človek Žid. V vsej Evropi je 6.800.000 Židov.

Ženski licej v Zagrebu, ki je zvršil I. leto obstanka, je imel letos 4 razrede s 136 učenkami, izostalo pa jih je med letom 17. V I. razredu 26, v II. 32, v III. 17, in v IV. 46 učenk. Rimokatoliških je bilo 74, pravoslavnih 15, evang. 2, židovskih 30. Od trgovcev in obrtnikov 30, od državnih in deželnih uradnikov 35, od učiteljstva 15. Iz Hrvatske 98, iz Slavonije 14, iz Štirské 1, iz

Bosne 2. Učenk, katerim bivajo roditelji v Zagrebu, je 97. Po napredku je bilo koncem II. poluleťja z odliko 61, s prvim redom 53, z drugim 3, s tretjim ni bilo nobene svedočbe. Po vedenju je dobilo oceno „uzorno“ 78 učenk, 43 pa „pohvalno“. Leta 1893/4 otvorijo V. razred. Vpisovale se bodo učenke od 28. do 31. avgusta. — Gospa Franjica Kubelka, lastnica zasebnega naučnega in vzgojnega zavoda, je pooblašćena otvoriti internat za ženski licej, ki bode pod neposrednim nadzorstvom tega liceja. Gledé na ta internat naj se obraćajo roditelji do ravnateljstva ženskega liceja. — Škoda, da kaže uže I. leto novega ženskega liceja 30 židinj, t. j. četrtino vseh učenk; to je preveć, po našem je tudi samo jedna uže preveć. A vidi se, da Hrvatje ne morejo ničesar več opraviti brez židovstva, in to je senćniše nego vse druge sence!

KNJIŽEVNOST.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko obseza v 3. sešitku med drugim: 1. A. Koblar: Boji na Krajinah in zmaga pri Sisku pred 300 leti. 2. A. K.: Škofa Tavćar in Hren o bitvi pri Sisku. 3. J. Scheinigg: Slovenska osebna imena v starih listinah. (Dalje). 4. A. Koblar: Drobćtince iz furlanskih arhivov. (Dalje). 5. S. Robić: Kranjski mahovi. (Dalje.) — Mali zapiski z bogato vsebino.

Barvaste črepinje. Zbirka povestij in pesmij. V prozi češki spisal J. Vrhlicky. Preložil I. Skalar. V Ljubljani, 1893. Založil in prodaja Janez Giontini. Str. 85 male 8. Cena 30 kr., po pošti 33 kr. Jako lićna knjižica, ki obseza pa le povesti v prozi velikega, bolj kosmopolitiškega pesnika češkega; sledile bodo najbrže tudi pesmi, če sodimo po pridevku „zbirke“. Jezik in slog prevodu se kaže na prvi pogled pravičen in gladek.

Izkustveno dušoslovje Privredio Marijan Vuković, urednik „Škole“ i počastni član pedagogijskoga knj. zbora. U Osieku. Troškom pišćevim, štampom Julija Pfeiffera. 1893. Str. 204 vel. 8°. Knjiga stoji 1 for. 30 nć. Pisatelj je zasnoval to dušoslovje tako, da bi se moglo ž njim poućiti širše naobraženo občinstvo hrvatskega naroda. Povdarja v „pripomeni“, da „dušeslovna nauka nije u našoj Hrvatskoj literaturi još tako razvijana, kao druge grane znanosti, te i nije našem ćitalaćkom svietu baš tako poznata. S toga sam gradivo ovoga maloga djela protumaćio i razjašnio mnogimi raznimi i udesnimi primjeri. da... se ćitajuć knjigu može svatko upoznati s najvažnijim iz dušoslovja, koliko zasieca u svakdanji život“... „Djelo nije baš napisano za ućevnu porabu, nego više za ćitalaćku publiku“... Poleg znanih nemških psihologij je porabil tudi nekoliko hrvatskih spisov. Namenu, ki se ga je postavil pisatelj, tudi jako povoljno ustreza. Povsod jako jasno, rekli bi, prav po domaće, razpravlja svoj predmet, in je srećen sosebno pri navajanju zgledov, vzetih mnogotero iz domaćega narodovega življenja. Knjiga je popularna, v plemenitem smislu, in jo ravno tudi zaradi tega priporoćamo sosebno tudi slovenski inteligenciji, katera doslej nima dušeslovja, pisanega v takem preprostem jasnem slogu. V zaglavju: Govor. — Svojstvo govora. — Razvitak govora.

— U govoru je znaćaj i bitnost naroda — v tem odstavku pravimo, veje tudi posebna ljubezen do narodovega jezika in bitja. Kar se dostaje hrvatskih terminov, ki jih rabi pisatelj, bilo bi primerno, da bi jeden naših naobražencev, recimo, jezikoslovec, razpravljjal termine, ki jih zaćenjajo rabiti za jeden in isti dušeslovni pojem Hrvatje in Slovenci in jim priporoćal s kritiško razsodbo, kaj naj obdrže v tem pogledu, kaj pa naj izbacnijo. To velja tudi gledé na Srbe v družbi z literaturo hrvatsko in slovensko. Drugaće se bodemo brez potrebe in na škoćo tudi na to stran oddaljevali in celó pospeševali pojmovne zmešnjave, katere se potem занesejo v vse filozofiške predmete, torej tudi logike in metafizike. Naš pisatelj rabi n. pr. *razum* za nemški „Verstand“, um pa za „Vernunft“, v tem ko Slovenec rabi razum in um za prvi pojem, besedo „pamet“ pa za drugi. V besedah „um“ in „razum“ ni nikake osnove za razliko v smislu našega avtorja, in vendar mu ne moremo priporoćati slovenske „pameti“ v pripomoćek. On dobro razklada stvari, ali kakó mu pomagati z besedami, ali, če hoćemo, kakó pomagati Slovincem za to distinkcijo, katera je dovolj obićajna pri psihologih in filozofih in ima tudi stvarno vsaj nekoliko podstave? No, to tukaj le mimogredé, ker je vredno premišljevanja pri nadaljnjem razvijanju filozofiške literature specijalno med Jugoslavlani.

F. P.

Адамское колено. Slika iz seljskega življenja od Janka M. Veselinovića. Belgrad. Založil Velimir Balozić. 1893 C. 30 kr.

Ottova Lacina knihovna národní je dospela do 20. sešita, v katerem se završuje prevod znamenitega romana „Z huslé světlo“, ki ga je spisal Anglićan Kipling, in se prićenja delo: „Na dědině“. Obrázky z jihomoravské vesnice. Nakreslil Jan Herben. Poslednji je priobćil v isti Ottovi knihovni (l. 1890) „Moravské Obrázky“.

„Česky Lid“, roćnik II., ćislo 5. Poleg nadaljevanj in izvršenj ima ta debeli zvezek med drugim: Modlitby lidové. Ukázka lidového umění od V. Smutného. — „Do kolečka“. Nové prstonárodní písně a varianty z Chodska. Podává Jindřich Baar. — K ochození s klibnou. — Žrna valašská. Podává Mat. Václavek. — Velikonoce. Ze sbírek zaslaných Českému Lidu. — Dialektologické paběrky z okolí Žleb. Sbírá Em. Kutlík. — O římských starožitnostech na Moravě nalezenných. Piše Jan Knies, učitel v Blansku. — O rekonstrukci tělesné výšky prachistorických plemen. Referuje L. Niederle. — Potem razna poroćila o spisih, časopisih, mnogo ilustracij, vrhu tega posebne priloge, kakor: Generalní projekt národepisné výstavy českoslovanské v Praze 1894. — „Český Lid“ izhaja 6 krat na leto v zvezkih po 6—7 pol vel. 8°. Urejujeta ga dva češka ućenjaka-strokovnjaka, dr. Lubor Niederle in dr. Čeněk Zibert, oba docenta Praškega vseučilšća. Stoji 4 gld. na leto in se pošilja naroćnina založniku: F. Šimaćek v Praze, Jerusalemská ulica 11. „Český Lid“ spada med najboljša slovanska izdanja o slovanskih živih in mrtvih starinah, iz češkoslovanskih dežel in slovaške zemlje.

Muži a ženy. Verše. Bohdan Kaminský. V Praze. Nakladem Jos. R. Vilímka. Str. 113 mal. 8. Močen papir. Cena 60 kr. Lirične pesni s krasno dikcijo.

Mythiske bystosće lužiskich Serbow. Napisal Adolf Černý. I. zvjazk. Str. 240 Budyšin (Bautzen), 1893. Založil M. Hornik, stolni kapitar, velezaslužni srbski pisatelj. In Commission von Ed. Rühls Buchhandlung in Bautzen. Cena 4 marke. — Pisatelj je v tej knjigi zbral jeden del mitiški bitij Srbov Gornje in Dolnje Lužice. Pri tem je kritički porabil vse dosedanje spise v knjigah in raztresene po časopisih; zajedno je sam nabiral in zbiral med narodom lužiškosrbskim ter takó odstranil vse to, kar so drugi zapisovali in priobčevali napačno in nekritički. S tem je še le podal znanstvu porabljivih snovij, ko se je sam držal najmodernejših metod (Angličana Edv. B. Tylorja in Andr. Langa). Primerjevalno presoja vsako mitiško bitje, s tem poštevta raziskovanja sosebnosti tudi slovanskih znanstvenikov; takó podaja I. del svoje knjige, katero bode poštevati slovanskemu znanstvu. V tem I. delu, kateremu bode sledil II. del v enem letu, so na vrsti: Kubolčik, Zmij, plon. Bože sedleško, Božalosć. Lutki, palčiki. Spjacy ryčerjo. Hobry. Graby. Dziwica. Dziwja žena. Připoldnica. Serpownica. Směrkawa. Zla žena. Khorosć. Mór. Smjertnica. Smjerc. Sloněko, mėsac, hwězdy. Mróče. Njewjedro. Wjera. Wětr. Wichor. Dyterbjernat. Nőcny hajnik. Med lužiskimi Srbi, ki so na polju mitologije delovali, oziroma še delujejo, so zaslužna imena: Smolér, Hornik, Dučman, Pful, H. Jordan, E. Muka in drugi. Černe pa tudi pod tekstom navaja slovanske in drugonarodne učenjake in njih dela ter takó podpira z navajanjem znanstvenih del svoje lastno delo. Poslednje priporočamo slovanskim učenjakom, bavečim se z mitologijo slovanskega plemena.

Rites et usages nuptiaux en Ukraine. Th. Volkov, Paris 1893. V tej knjigi predstavlja pisatelj po znanstveni metodi sestavljene svatbene običaje vseh slovanskih narodov, dasi razpravlja na prvem mestu običaje ukrajinke. Razvija stročno imena, običajna pri Slovanih od snubljenja pa do konca svatbe.

Современная малорусская этнография. Ч. I. Н. Сумцовъ. Киевъ, 1893.

Краткій очеркъ дѣятельности С.-Петербургскаго славянскаго благотворительнаго общества за 25 лѣтъ его существованія. 1868—1893 гг. Составилъ по порученію Совѣта дѣйствительный членъ Общества О. И. Истомина. Str. 80 leks. form. Cena 50 kop. V tej knjižici je temeljito popisano in označeno Petrograjsko slavlanskoje blagotvoriteljnoje občestvo, kakó se je razvijalo in kakó je delovalo tekom 25letnega obstanka.

Общеславянская азбука съ приложеніемъ образцовъ славянскихъ нарѣчій. Составилъ А. Гильфердингъ. Изданіе второе СПб. Славянскаго благотворительнаго об-

щества. 1892. Str. CXXIX. Ta knjiga razpravlja alfabete, abecede in azbuke vseh slovanskih narodov, podaje njih zgodovino in zajedno podaje iz vsakega slovanskega jezika nekaj teksta v izvirniku in prepisih na azbuko. Knjiga je izborna in potrebna sosebnosti zapadnim in južnim Slovanom, katerim so iz političkih vzrokov ali po nevednosti zamenjali cirilico z latinico ali celó z nemškimi črkami.

Руская литература XIX. вѣка. Опытъ исторіи новѣйшей русской словесности въ біографіяхъ, характеристикахъ и образцахъ. Томъ I, выпускъ 1. и 2. Е. Гаршинъ. Петроград. 1893. 8.° p. 1—390. C. 3 r.

Opomnja uredništva. Ob prazniku sv. Cirila in Metodija naznanjamo, da pričnemo kmalu priobčevati *kritično zgodovinsko delo o cirilometodijski cerkei*, katero bode kazalo, kakó se je ta cerkev razvijala med *Jugoslovani*, specijalno Hrvati in Slovenci posebe. Mnogo temnega, nejasnega, napačnega je razširjeno o zgodovini te cerkve, bodisi iz nevednosti, bodisi iz nečistih in zlobnih namer; ta cerkev se izpodkopa i dandanes, in skušajo kvariti njene svetinje, njene tradicije. Treba je torej seči globoko, do korenin, treba je z vsem znanstvenim orožjem utrditi fundament in takó dati zlasti v pogledu na zapadne Slovane trdno oporo, katera jim bode za vselej v zanesljivo vodilo. In mi se nadajamo, da tako vodilo bode spis našega lista; nanj opozarjamo vso slovansko inteligencijo posvetnih stanov, kakor duhovenskih vrst.

Kritičnih spisov bode sledilo pa tudi na druge strani, katere so važne za nadaljnji razvoj slovanske kulture med nami. Letos so čitatelji razvideli, da jim na povečanem listu podajemo tudi leposlovnega, iz narodne poezije odbranega gradiva; takó bodemo nadaljevali in tu pa tam postavimo kritička merila v obujenje zavesti o estetiškem vkusu sosebnosti jugoslovanske narodne poezije. S tem se priporočamo naklonjenosti naših čitateljev, katere prosimo vljudno, da po svoje pomagajo širiti naš list dalje in dalje.

Opomnja upravnštva. S 13. številko je pričelo drugo polletje; naše častite naročnike prosimo vljudno, da nam pravočasno pošljejo naročnino, in ti, ki so nam dolžni kakor si bodi od poprej, poravnajo svoje dolgove, oziroma pošljejo vsaj nekaj na račun. Prosimo, da bi ne bil ta opomin brezvspešen, in da bi nam ne bilo treba terjati po drugih potih. Naši naročniki so vendar taki, da jim zaukazuje dostojnost, izpolnjevati svoje dolžnosti do nas, kakor jih izpolnjujemo mi nasproti njim.

Popravek k 12. št. „Sl. Sveta“. V pesmi „Angelj“ v 1. kitici 4. vrsta čitaj: Slušali nam Slišali.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.